

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Miljöredovisning 2017

Uppföljning av Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020



Innehåll

Miljöredovisning 2017	3
Inledning	4
Från ord till handling - Handlingsplanen.....	5
Förklaring av symboler	5
De globala målen – för hållbar utveckling	6
Sveriges klimatsmartaste stad	8
Effektivare användning av energi	9
Mer förnybar energi.....	10
Minskade utsläpp	12
Omställning av transporter och resvanor.....	14
Anpassning till klimatförändringarna.....	16
Framtidens stadsmiljö finns i Malmö	18
Hållbar stadsutveckling	19
Resurserna ska användas smartare.....	20
Staden ska bli renare och tystare	22
De gröna och blå kvaliteterna ska utvecklas	24
God vistelsemiljö för alla i Malmö	26
Naturtillgångar brukas hållbart	29
Malmö ska växa resurssnålt.....	30
Jordbruket i Malmö ska vara hållbart.....	31
Vattentillgångarna ska skyddas	33
Malmönaturen ska värnas.....	34
I Malmö är det lätt att göra rätt	38
Hållbar upphandling	39
Användningen av farliga ämnen ska minska	41
Avfallet ska återvinnas	43
Malmö – en kunskaps- och innovationsstad	45
Hållbar konsumtion och livsstil.....	47

Redaktör: Katrin Persson

Avdelning: Avdelningen för Stadsutveckling och strategi

Datum: 2018-01-23

Diarienummer: 421:07092-2017

Förvaltning: Miljöförvaltningen, Malmö Stad





Foto: Lars Bendroth sidan 1.

Miljöredovisning 2017

Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020 antogs av kommunfullmäktige i Malmö stad den 17 december 2009.

Miljöredovisning 2017 är årets sammanställning av hur arbetet går med att uppnå Malmös miljömål. Ytterligare statistik och nyckeltal finns på Miljöbarometern: www.malmo.se/miljobarometern

Samtliga fyra övergripande miljömål i miljöprogrammet ser endast ut att delvis kunna uppnås inom utsatt tid. Trenden för tre av miljömålen bedöms vara positiv då flertalet av nyckeltalen inom dessa miljömål uppvisar positiva trender. För det fjärde miljömålet bedöms trenden vara negativ då flertalet av nyckeltalen inom detta miljömål uppvisar negativa trender.

-  Sveriges klimatsmartaste stad
-  Framtidens stadsmiljö finns i Malmö
-  Naturtillgångar brukas hållbart
-  I Malmö är det lätt att göra rätt

Totalt sett utvecklas övervägande delen av nyckeltalen positivt men tyvärr inte i tillräckligt snabb takt för att målen ska kunna nås inom utsatt tid.

En mängd olika insatser behöver göras av den kommunala organisationen för att åstadkomma de förändringar som behövs för att skapa en mer hållbar verksamhet och möjligheten till en mer hållbar vardag för Malmöbon.

Inledning

När vi summerar 2017 har vi kommit ett år närmre 2020, året då Malmö stads miljömål ska vara uppfyllda. Nu är det dags att lägga in en rejäl slutspurt för att bli miljöbäst i Sverige och för att nå hela vägen in i mål. En del nyckeltal pekar åt fel håll, men många pekar åt rätt. Dock behöver takten öka rejält i vårt hållbarhetsarbete.

Något som gläder mig med 2017 var att Malmö tog ännu ett steg mot en hållbar framtid då vi inrättade ett hållbarhetskansli. Här ser jag många positiva möjligheter och det ska bli väldigt spännande att både få följa och medverka i detta arbete som ska skapa den hållbara staden Malmö.

En annan positiv sak jag tar med mig från 2017 var den internationella konferensen Life below water som Malmö stad anordnade under hösten. 250 delegater från fyra olika kontinenter samlades för att inspirera, lära, debattera och agera på lokal nivå för vår marina miljö. Havet ligger mig varmt om hjärtat, seglare som jag är. Det gläder mig att vatten- och havsfrågorna diskuteras mycket inom landet och i världen nu. Samtidigt som konferensen pågick, invigdes det nya Marinpedagogiska centret i Malmö. Det kommer att vara ett nav för kunskap och engagemang för Öresund, där målgruppen är stadens barn och ungdomar. Jag är väldigt glad att denna pedagogiska pärla finns just i vår stad!

Havet och vattnet behöver vårt fulla engagemang - vi har väl alla sett skräckbilder med fåglar och fiskar fyllda av plastskräp? Det sägs att 2050 kan våra hav innehålla mer plast än fisk! Det gör mig otroligt orolig och ledsen. Vi måste göra allt vi kan för att få våra vatten så friska som möjligt. Under sommaren 2017 installerades en mekanisk tvättanordning för båtbottnar i Limhamns småbåtshamn. Här rengörs båtbottnarna mekaniskt, vilket gör att behovet av giftig båtbottnfärg (som används för att slippa påväxt av alger) minskar. Det är en annan god åtgärd för att minska vår skadliga påverkan på havet. Men självklart behövs det otroligt mycket mer.

I Malmö har vi börjat diskutera mikroplastfrågan alltmer på senare tid. Här behövs ett förvaltningsövergripande arbete för att fasa ut användningen av dessa mikroplaster, som ställer till så mycket. Än så länge är effekterna i havet mest kända, men vi kan anta att de har skadliga effekter även på land.

Kemikaliefrågan är ett annat orosmoln för mig. Dagligen omges vi av enorma mängder kemikalier, och många av dem vet vi inte ens hur de påverkar oss. Ett nyfött barn har i dag cirka 300 industrikemikalier i sig. För mig är det ett faktum som nästan är svårt att ta in. Många kemikalier påverkar vår reproduktionsförmåga och det finns mängder av studier som visar på skrämmande utveckling i vår fertilitet till exempel. Vi måste vända denna utveckling! För mig är denna fråga lika viktig som klimatförändringarna som människan orsakar. Kemikalieplanen som antogs under 2017 är ett litet, men viktigt, steg på vägen mot en mer kemikaliesmart vardag. Vi har bestämt oss för att minska användningen av farliga ämnen inom våra verksamheter, och kemikalieplanen är ett verktyg som innehåller åtgärder för att komma dit.

Nu är det snart dags att avsluta det miljöprogram som gäller för Malmö stad. Det antogs 2009 och gäller till 2020. Hur Malmö stad väljer att gå vidare efter detta, vet jag inte i dagsläget. Men en sak är säker, kommunen kommer givetvis att jobba hårt för att bli en ännu mer hållbar stad! Jag tänker att vi i nästa program kommer att knyta våra egna mål hårdare till FN:s globala hållbarhetsmål, som kom 2015. Detta kommer att ge ännu större tyngd åt våra egna mål, det är jag övertygad om. Jag önskar också att vi blir ännu bättre på att bygga in hållbarhetsfrågan i alla våra interna system. Jag vill att det inte ska gå att låta bli att välja det mest hållbara alternativet, helt enkelt. Tänk när den enda vägen är den hållbara vägen – det blir väl underbart!

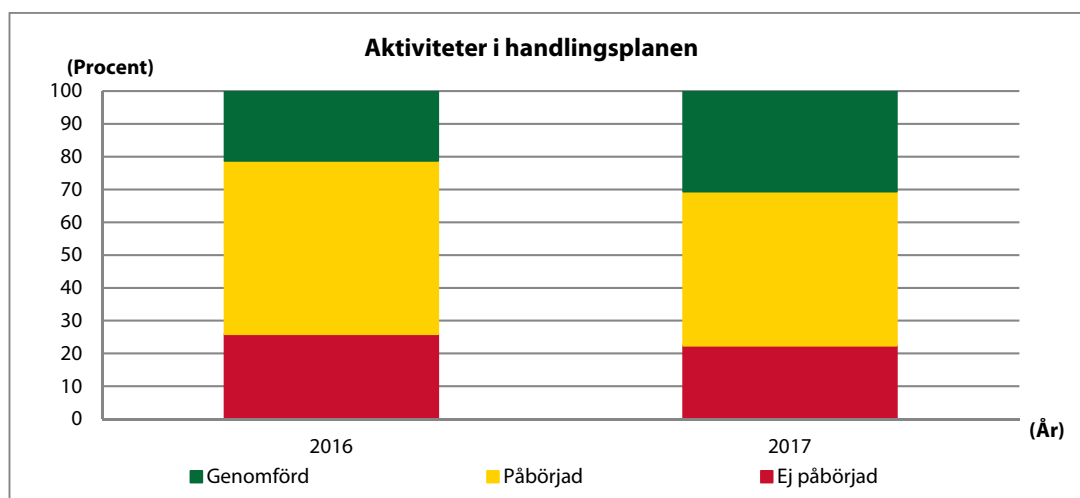
Kerstin Åkerwall, Miljödirektör Malmö stad

Från ord till handling - Handlingsplanen

I avsnittet "Från ord till handling" i Malmö stads miljöprogram beskrivs översiktligt hur arbetet med miljöprogrammet ska organiseras och hur uppföljningen ska ske.

Malmö stads miljöprogram innehåller målformuleringar för hur Malmö ska bli en hållbar stad. Vilka aktiviteter som måste genomföras för att ha möjlighet att nå målen beskrivs i handlingsplaner som sträcker sig över en tidsperiod på fyra år. Den nu gällande "handlingsplan för miljöprogrammet – prioriterat arbete i Malmö stad 2015-2018", antogs av miljönämnden i Malmö i februari 2015. I handlingsplanen har sjutton åtaganden identifierats där en rad aktiviteter är samlade, som alla ska bidra till att Malmö når de ambitiösa miljömålen. Ansvaret för att genomföra handlingsplanen är gemensamt för alla Malmö stads nämnder och styrelser. För att resultat ska kunna uppnås måste samverkan ske, både internt i Malmö stad och med externa aktörer, där inte minst Malmöborna och näringslivet är viktiga.

I slutet av år 2017 genomfördes den andra uppföljningen av arbetet med åtagandena i handlingsplanen. Arbetet med två av åtagandena är fortfarande inte påbörjat: "Förbättra det systematiska arbetet med hållbar upphandling" och "Säkerställa att stadens tekniska system främjar det hållbara Malmö". I de övriga femton åtagandena pågår arbete. Totalt sett är 31 procent av aktiviteterna genomförda och 47 procent är påbörjade medan 22 procent ännu ej är påbörjade. Nästan hälften av de aktiviteter som inte är påbörjade härrör till de två åtagandena som nämns ovan. Jämfört med år 2016 är fler aktiviteter genomförda och påbörjade under år 2017. Andelen genomförda aktiviteter var år 2016 21 procent, 53 procent var påbörjade samt 26 procent var ej påbörjade.



Figur 1. Status för aktiviteterna i handlingsplanen, andel genomförda, påbörjade och ej påbörjade. Datakälla: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Ett revideringsarbete av den gällande handlingsplanen påbörjades under år 2017. Syftet är att ta bort genomförda och inaktuella aktiviteter, lägga till nya aktiviteter och anpassa handlingsplanens giltighetstid så den harmonierar med miljöprogrammet som gäller till och med år 2020. Förslaget till ny handlingsplan remissbehandlas inom den kommunala organisationen under år 2018.

Förklaring av symboler

I följande avsnitt åskådliggörs statusen för de fyra övergripande miljömålen samt de 19 delområdena med hjälp av färgade symboler med trendpilar. Statusen bedöms utifrån den

statistik och information som är tillgänglig i slutet av år 2017. Innebörden av symbolerna är enligt följande:

Miljömålet	bedöms ha en negativ trend	bedöms ha en positiv trend	bedöms ha en oklar trend
ser ut att kunna uppnås i tid			
ser ut att delvis kunna uppnås i tid			
ser ut att inte kunna uppnås i tid			

De globala målen – för hållbar utveckling

FN:s generalförsamling antog den 25 september 2015 resolutionen "Agenda 2030 för hållbar utveckling". Alla FN:s medlemsländer förband sig därmed att fram till år 2030 tillsammans arbeta för att åstadkomma en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling. Agendan består av 17 mål och 169 delmål vilka kallas de "Globala målen", "Global Goals" eller SDG:s (Sustainable Development Goals).

De globala målen syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla och uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. De syftar även till att säkerställa ett varaktigt skydd för jorden och dess naturresurser så planeten kan tillgodose nuvarande och kommande generationers behov. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska.



Developed in collaboration with TROLLBÄCK & COMPANY | TheGlobalGoals@trollback.com | +312 525 1010
For queries on usage, contact: dpc@compagnet.se | 1. Non-official translation made by UNRIC Brussels (September 2015)

De globala hållbarhetsmålen berör i korthet följande:

- 1. Ingen fattigdom:** avskaffa all form av fattigdom överallt.
- 2. Ingen hunger:** avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- 3. Hälsa och välbefinnande:** säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.
- 4. God utbildning för alla:** säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- 5. Jämställdhet:** uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- 6. Ren vatten och sanitet:** säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.
- 7. Hållbar energi för alla:** säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.
- 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt:** verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.
- 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur:** bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- 10. Minskad ojämlikhet:** minska ojämlikheten inom och mellan länder.
- 11. Hållbara städer och samhällen:** städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.
- 12. Hållbar konsumtion och produktion:** främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- 13. Bekämpa klimatförändringen:** vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.
- 14. Hav och marina resurser:** bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.
- 15. Ekosystem och biologisk mångfald:** skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- 16. Fredliga och inkluderande samhällen:** främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- 17. Genomförande och globalt partnerskap:** stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

På nationell nivå har en delegation tillsatts för att stödja och stimulera arbetet. Agenda 2030-delegationen har, fram till mars 2019, i uppdrag att ta fram en övergripande handlingsplan, främja informations- och kunskapsspridning samt genom en bred dialog med olika samhällsaktörer förankra arbetet med Agenda 2030.

Lokala mål

Kommunfullmäktige i Malmö beslutade i budget 2017 att FN:s globala hållbarhetsmål ska omvandlas till lokala mål, eftersom hållbarhetsmålen berör alla verksamheter. Målen i ”Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020” anknyter till ett flertal av de globala hållbarhetsmålen. För att åskådliggöra hur arbete med miljömålen stödjer arbetet med de globala hållbarhetsmålen är de övergripande miljömålen och deras respektive delområden i miljöredovisningen ”stämplade” med det globala mål som stöds med det lokala miljöarbetet.

Sveriges klimatsmartaste stad



År 2020 ska Malmö stads egen organisation vara klimatneutral och år 2030 ska hela Malmö försörjas till 100 % av förnybar energi.

Arbetet med att göra Malmö stads organisation klimatneutral pågår inom flera olika områden. Energianvändningen i de kommunala fastigheterna effektiviseras, vindkraftverk köps in för att generera el till den egna verksamheten, avtal om inköp av förnybar fjärrvärme har tecknats och organisationens fordonspark blir alltmer fossilfri, för att nämna några åtgärder. Att försörja hela Malmö med förnybar energi år 2030 kräver dock avsevärt mycket mer arbete då den kommunala organisationens energianvändning endast utgör ungefär sju procent av hela Malmös energianvändning. Målet inkluderar alla som bor och verkar i Malmö och påverkas av deras val av energikällor.








Prioriterade områden för att Malmö stad ska kunna vara klimatneutral år 2020 är att fortsätta energieffektivisera fastighetsbeståndet och verksamheten samt att se till att tjänsteresor och transporttjänster blir fossilfria.



Det är nödvändigt att produktion av förnybar energi prioriteras och likställs med andra värden i planeringsprocessens olika delar för att även Malmös geografiska område ska kunna bidra i så stor utsträckning som möjligt till produktion av förnybar energi. Ökad energieffektivisering av fastigheter, verksamheter och industrier, i samhället som helhet, behövs också för att skapa en resurssnål och energieffektiv stad. Även stadens transportsystem måste bli mer energieffektivt där fler går, cyklar och åker kollektivt medan färre åker bil. Prioriterade områden för att klimatanpassa Malmö är det påbörjade skyfallsarbetet och även att klimatanpassningshänsyn tas med tidigt i planeringsprocessen vid förtätningen av staden.



Miljömålet består av fem delområden som alla berör klimatarbetet. Ett av delområdena ”effektivare användning av energi” ser ut att kunna uppnås inom utsatt tid medan ett annat ”minskade utsläpp” inte ser ut att kunna uppnås till år 2020. De tre övriga delområdena ”mer förnybar energi”, ”omställning av transporter och resvanor” samt ”anpassning till klimatförändringarna” ser alla ut att delvis kunna uppnås inom utsatt tid. Totalt sett bedöms därmed miljömålet att endast till viss del vara möjligt att uppnå inom miljöprogrammets tidsram. Miljömålets trend bedöms vara positiv då flertalet av nyckeltalen inom miljömålets fem delområden uppvisar en positiv trend.

-  Effektivare användning av energi
-  Mer förnybar energi
-  Minskade utsläpp
-  Omställning av transporter och resvanor
-  Anpassning till klimatförändringarna

Effektivare användning av energi

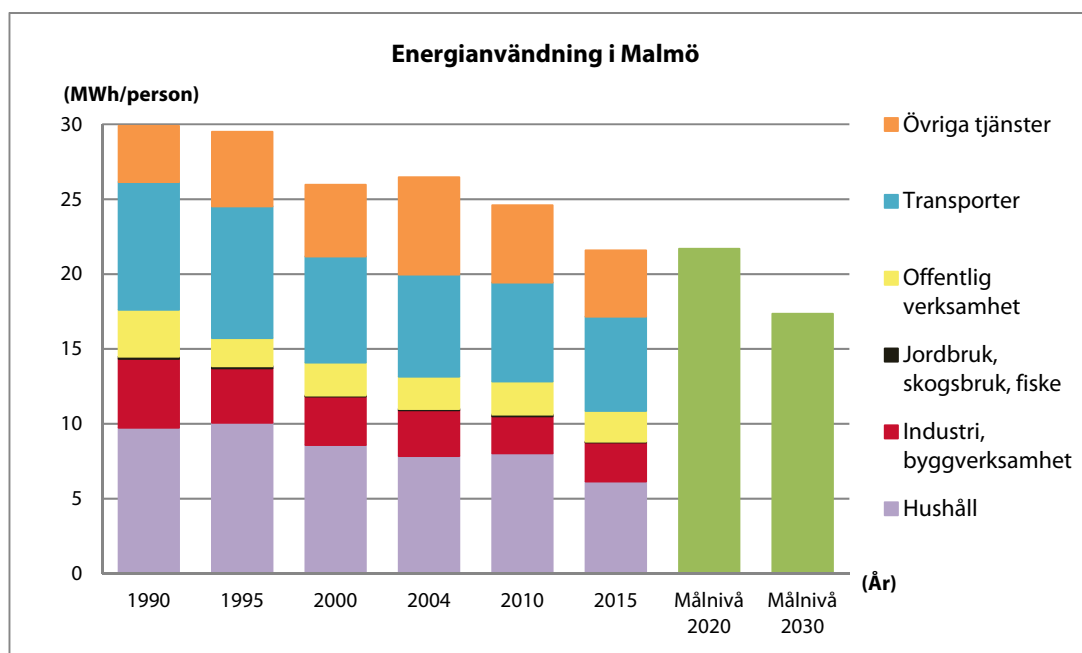


Energianvändningen i Malmö ska sänkas med minst 20 procent per person fram till 2020* och med ytterligare 20 % till 2030. (*jämfört med genomsnittlig användning år 2001-2005)



Den första delen av målet om energianvändningen, att den ska minska med 20 procent till år 2020, uppnåddes redan år 2015. Målet för år 2020 bedöms därmed som möjligt att uppnå. Det krävs dock mycket arbete för att energianvändningen ska fortsätta att minska samt för att även andra delen av målet, om att minska energianvändningen ytterligare 20 procent till år 2030, ska kunna uppnås. Dessutom behövs sannolikt ytterligare effektivisering för att det ska vara möjligt att nå målet om ett Malmö som år 2030 till 100 procent är försörjt av förnybar energi. Ytterligare information behövs också för att kunna ge en bättre bild av den totala energianvändningen i Malmö. Delområdets totala trend bedöms som positiv då energianvändningen per invånare, den totala energianvändningen och kommunfastigheternas energianvändning samtliga uppvisar positiva trender.

Energianvändningen per person fortsätter att minska i Malmö och uppvisade år 2015 det lägsta värdet under hela den redovisade perioden sedan år 1990. Minskningen sedan år 2004 beror mycket på Malmös befolkningsökning, som uppgått till cirka 5 000 personer årligen alltsedan år 2006. Den totala energianvändningen i Malmö minskade också mellan år 2010 och 2015 och ligger nu under 1990 års användning. Den totala energianvändningen har inte förändrats så mycket utan pendlat kring 7 000 GWh per år ända sedan 1990-talet.



Figur 2. Total årlig energianvändning för Malmö per sektor och per invånare. Datakälla: SCB.

Kommunfastigheternas totala energianvändning minskade återigen under år 2016. Den totala minskningen uppgår år 2016 till 24,8 procent jämfört med den genomsnittliga användningen inom Malmö stads verksamhet ska minska med 30 procent till år 2020, jämfört med genomsnittlig användning år 2001-2005.

Runt om i Malmö finns det många goda exempel på energieffektiviseringsinsatser där kommunen är en aktiv part. Många byggherrar väljer att bygga energieffektiva byggnader. Detta kan delvis härledas till kommunens byggherredialoger, där fördelar och möjligheter med energieffektivt byggande är en viktig del. Genom att ge specifika nybyggnadsområden miljöprofil ges även en viktig signal till de byggherrar som vill bygga i området. Detta gäller till

exempel i Hyllie och i Sege Park. Arbete med energieffektivisering sker även i befintliga områden. Ett led i det arbetet är att stadens energi- och klimatrådgivare utvecklar en webbplattform för digitaliserad och individuell energirådgivning för bostadsrättsföreningar som planeras att tas i drift under år 2018. Särskilda insatser kommer även att riktas mot små och medelstora företag. I Sege Park utvärderas nu ett försök med samtransport av varor och avfall som bland annat kan ge minskad energianvändning. Genom energitillsynen stöttas prioriterade industrier i Malmö, med en energianvändning på mer än 300 MWh per år, i arbetet med att kartlägga energianvändningen och därefter ta fram effektiviseringsåtgärder som kan genomföras.

Vilka insatser behövs?

För att kunna uppnå de högt ställda målen till år 2030 att energianvändningen ska minska med ytterligare 20 procent, från år 2020, samt att hela Malmö ska försörjas till 100 procent av förnybar energi krävs ett omfattande arbete för både fastigheter, verksamheter och transporter. För nybyggda fastigheter behöver kommunen genom dialog eller annan form säkerställa en hög energiambition, med utgångspunkt i de byggherredialoger som redan görs idag. I existerande områden måste de goda exempel på energieffektiviserande åtgärder som redan finns tas tillvara och spridas.

För kommunens egna verksamheter behövs ett mer systematiskt arbete, med fokus på åtgärder för långsiktig energieffektivisering. Det kommunala bostadsbolaget bör också gå före när det gäller energieffektivisering både i befintliga byggnader och i nybyggnation. Viktigt att komma ihåg i detta sammanhang är att en stor del av en byggnads miljöpåverkan sker vid byggnationen. Här måste Malmö stad vara en förebild och titta på möjligheterna att minska energianvändningen även i byggandefasen. För att transporterna i Malmö ska bli mer energieffektiva krävs en ökad andel resor till fots, cykel eller kollektivtrafik på bekostnad av biltrafiken. Gång, cykel och kollektivtrafik måste bli mer lättillgängliga transportslag för Malmöbon. Detta kan hanteras delvis genom stadens planering, där framkomlighet för bilar prioriteras ned till fördel för andra trafikslag. Det kan även hanteras genom kostnader för olika trafikslag, såsom avgifter för parkering och kollektivtrafikresor.

Mer förnybar energi

Sol, vind, vatten och biogas ska fasas in och fossila bränslen fasas ut. Andelen förnybar energi ska vara 100 % i Malmö stads verksamheter år 2020. Ambitionen är att så stor andel som möjligt av denna energi ska vara lokalt producerad.

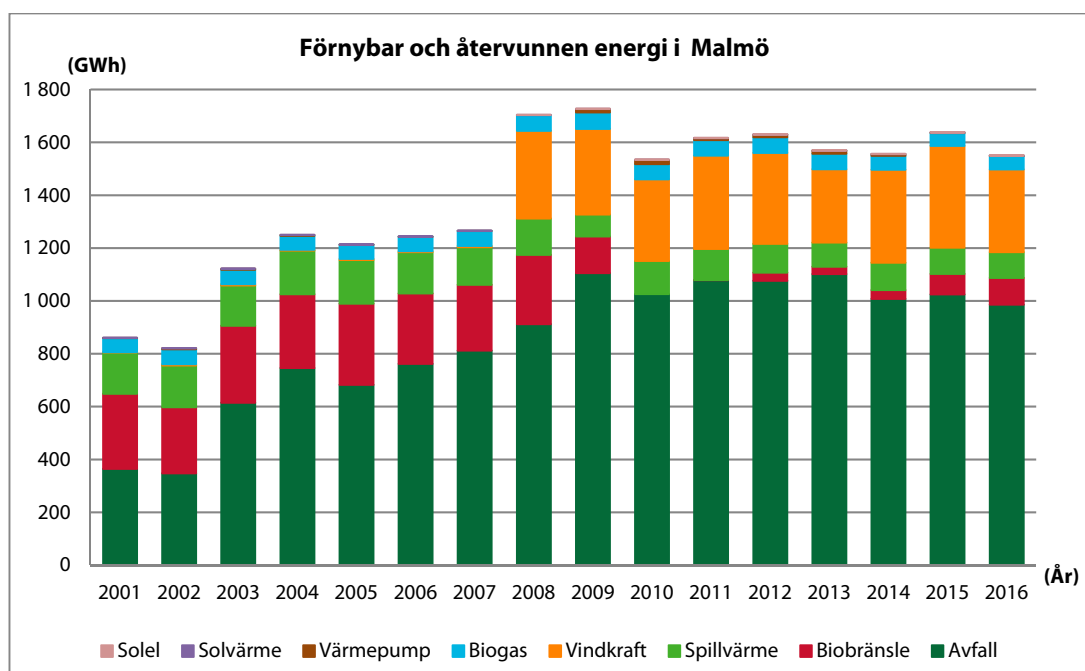


Målet ser delvis ut att kunna uppnås då förnybar energi från sol, vindkraft och biogas totalt sett har ökat med nästan 600 procent mellan år 2001 och 2016 inom kommunens geografiska område. Andelen förnybar energi i Malmö stads

verksamheter uppgår numera till ungefär två tredjedelar av den totalt använda energin. Dock är det en bit kvar till målet om 100 procent förnybar energi år 2020 i Malmö stads verksamheter. Det övergripande klimatmålet att hela Malmö ska försörjas till 100 procent av förnybar energi år 2030 ser ut att vara svårt att nå. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den förnybara och återvunna energin, den förnybara kommunala energin och andelen fossil energi inom den kommunala organisationen samtliga visar på positiva trender.

År 2016 minskade den förnybara energin något jämfört med året innan då det genererades mer energi från sol, vind och biogas än något annat år under den redovisade perioden. Totalt sett uppgick mängden år 2016 till 336 GWh, vilket är 580 procent mer än år 2001. De senaste nio åren har dock den totala mängden förnybar eller återvunnen energi legat ganska stabilt kring 1 600 GWh. År 2015 utgjorde den totalt genererade förnybara och återvunna energin nästan 24 procent av den totalt använda energin i Malmö.





Figur 3. Förnybar och återvunnen energi genererad inom Malmös geografiska område. I kategorin avfall ingår i detta diagram endast den del vars ursprung är förnybart. Datakälla: Vindstat, Vattenfall, Eon, VA SYD, Hagavik och Länsstyrelsen.

Mängden förnybar energi som produceras av kommunägda anläggningar ökar och uppgick år 2016 till knappt 7 000 MWh vilket är en minskning med 8,5 procent jämfört med året innan, men däremot en ökning med nästan 300 procent jämfört med år 2014. Det är energin från den av Malmö stad ägda vindkraftsanläggningen i Sundsvall som står för den övervägande delen av ökningen. Andelen fossil energi inom den kommunala organisationen minskade något mellan år 2015 och 2016, medan fjärrvärmens andel av fossilt bränsle totalt sett har ökat något mellan år 2012 och 2016 i Malmö.

Etableringen av ny förnybar energiproduktion i Malmö går fortsatt trögt, framförallt eftersom utvecklingen av vindkraft inom Malmö stads geografiska gränser har stått stilla i flera år. Under år 2017 togs vindkraftverket BoEl, i Västra Hamnen, ur bruk på grund av ålder och det planerade ersättningsverket BoEl2 har ännu inte börjat byggas. I det ena av de två lokala vindkraftsprojekten som drivs i Malmö stads regi avvaktas utfallet av en planerad vattendom för ny markutfyllnad i Norra Hamnen. I det andra projektet vid Yttre Ringvägen togs under år 2017 beslut om att påbörja den omfattande tillståndsprocessen som krävs innan etablering kan påbörjas.

Den svaga vindkraftsutvecklingen gör att möjligheten att utnyttja solenergi för elproduktion blir än viktigare. Här arbetar Malmö stad aktivt för att skapa samsyn kring utvecklingen och underlätta ansökningsprocessen om bygglov för solenergi. Malmö stad arbetar också med att ta fram en solpotentialkarta för staden som ska vara klar under våren 2018. En aktualisering av översiktsplanen påbörjades under år 2017, bland annat med förhoppning om att förtydliga Malmö stads ambitioner för energiproduktion inom stadens gränser. Malmö stad har under år 2017 också antagit en ny miljöbilsstrategi som pekar ut hur den kommunala fordonsflottan ska se ut för att nå fossilfrihet till år 2020. Utmaningar kvarstår dock vad gäller tjänsteresor med flyg, privat bil och transporttjänster såsom färdtjänst.

Under år 2017 har Malmö stad tecknat nytt fjärrvärmeavtal med Eon som säkerställer leverans av 100 procent förnybar fjärrvärme till Malmö stad år 2020, med stegvis upptrappning av graden förnybart till dess. Eons mål "Helt hundra 2025" innebär att all fjärrvärmeleverans i Malmö ska vara förnybar eller återvunnen till år 2025. Som en del i uppfyllandet av detta har byggnationen

av värmepumpar påbörjats under året. Dessa kommer att generera fjärrvärme från renat avloppsvatten. Anläggningen är planerad att tas i drift vid årsskiftet 2017/2018 och ska generera 200 GWh värme till Malmö.

Vilka insatser behövs?

För att Malmö ska kunna nå miljömålen om förnybar energi är det nödvändigt att produktion av förnybar energi prioriteras och likställs med andra värden i staden. Med en ökande folkmängd ökar även energianvändningen och det krävs att det avsätts plats för produktion av förnybar energi för att kunna säkerställa både förnybarhet och trygga leverans av energi framöver. Det byggs just nu i rekordfart i Malmö och för att slippa dyra åtgärder i framtiden krävs det samtidigt att nybyggda bostäder och lokaler redan från början är så energieffektiva som möjligt. Dessutom måste både effekt- och energieffektiviseringar ske i det befintliga byggnadsbeståndet. Internt inom Malmö stads organisation är det viktigt att ta fram nya rutiner för kontraktsskrivning samt förlängning av hyreskontrakt gentemot externa fastighetsägare för att säkerställa att förnybar energi används för el och uppvärmning.

Det är en stor utmaning att nå målet om 100 procent förnybar energi på transportsidan, och här kan stora aktörer som Malmö stad visa vägen framåt. Enligt Malmö stads fordonsgasavtal är minst 50 procent biogas standard i fordonbränslet, med möjlighet att uppgradera till 100 procent. Ska Malmö stad nå målet om 100 procent förnybart till år 2020 så behöver alla förvaltningar aktivt välja 100 procent biogas. Konventionell diesel behöver bytas ut mot biodiesel, förutsatt att den är fri från palmolja, och alternativ för arbetsmaskiner och arbetsfordon som fortfarande drivs på fossila bränslen behöver hittas. Vad gäller transporttjänster som färdtjänst behöver Malmö stad arbeta med att ta fram riktlinjer för krav vid upphandling. Det behöver också tas fram en resepolicy med riktlinjer avseende tjänsteresor och förnybara resesätt, samt ett system för klimatväxling/klimatavgift för de företeelser som inbegriper ej förnybar energianvändning men som fortsatt behöver ske.

Minskade utsläpp

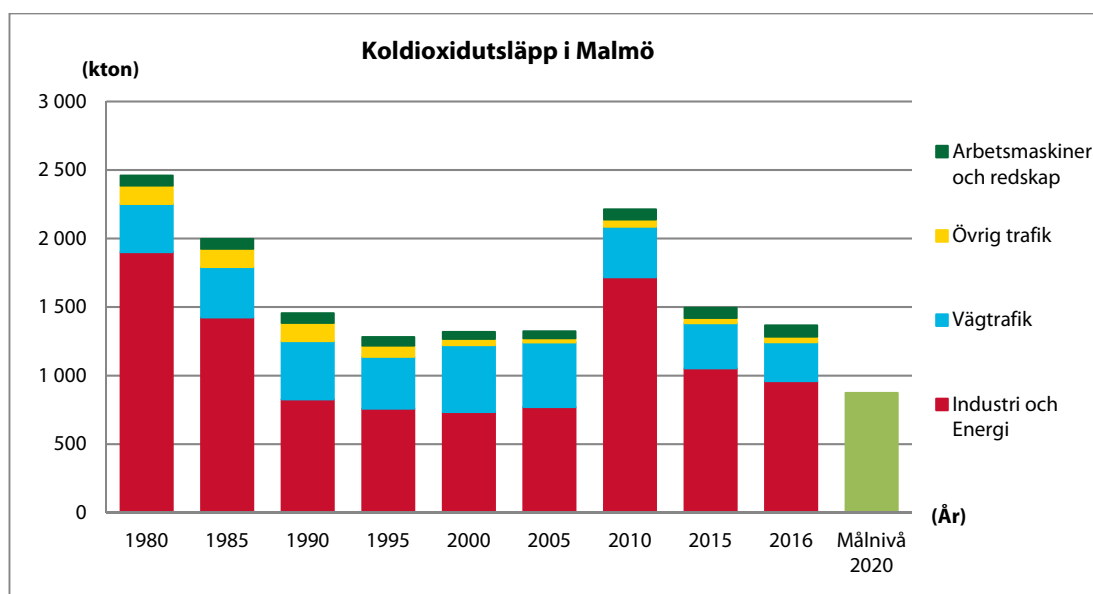
Utsläppen av växthusgaser i Malmö ska minska med minst 40 % räknat från år 1990.



Målet med minskade växthusgasutsläpp i Malmö ser ut att bli svårt att nå. Det krävs många ytterligare insatser inom ett flertal områden för att målet ska kunna nås. Även nyckeltal med ett konsumtionsbaserat, istället för ett produktionsbaserat, perspektiv behövs för att se hur Malmöbornas totala konsumtion av varor och tjänster bidrar till växthusgasutsläppen. Koldioxidutsläppen utgör de dominerande växthusgasutsläppen i Malmö och de uppvisar totalt sett en något minskande trend sedan år 1990. Koldioxidutsläppen per invånare visar också totalt sett på en minskande trend, dock mycket på grund av Malmös kraftiga befolkningsökning under de senaste tio åren. Dock visar fjärrvärmens koldioxidutsläpp i Malmö en ökande trend medan övriga växthusgaser och fjärrvärmens koldioxidutsläpp också visar på minskande trender. Sammantaget bedöms delområdets totala trend därmed som övervägande positiv.

Koldioxidutsläppen minskade totalt sett mellan år 1990 och 2005. Den stora ökningen inom industri- och energisektorn år 2010 kan tillskrivas Öresundsverket som togs i drift detta år. År 2015 och 2016 minskade koldioxidutsläppen igen, mycket på grund av att driften vid Öresundsverket minskade. Utsläppen var år 2016, för första gången sedan toppnoteringen år 2010, lägre än de var år 1990. För att nå Malmös miljömål till år 2020 behöver utsläppen dock minska med 36 procent mellan år 2016 och 2020.





Figur 4. Totalt koldioxidutsläpp per sektor för Malmös geografiska område. Datakälla: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Under år 2015 och 2016 minskade koldioxidutsläppen per person jämfört med år 2010 och de år 2016 även de lägsta under den redovisade perioden. En bidragande orsak till minskningen mellan år 1990 och 2016 är Malmös befolkningsökning som sedan år 2006 uppgått till cirka 5000 personer årligen. Fjärrvärmens koldioxidutsläpp i Malmö ligger på en hög nivå vilket beror på att bränslemixen till största delen består av avfall och naturgas. Koldioxidutsläppen som den kommunala organisationens verksamheter ger upphov till minskade något mellan år 2015 och 2016.

Övriga växthusgaser minskade återigen under år 2015 och utsläppen var detta år de lägsta under redovisningsperioden. Utsläppen behöver minska med ytterligare 12 procent mellan år 2015 och 2020 för att nå målet om 40 procents minskning mellan år 1990 och 2020. Utsläppen av övriga växthusgaser per person har minskat kontinuerligt sedan år 1990 men även här bidrar Malmös befolkningsökning till minskningen.

Allt arbete som lyfts fram inom delområdena ”effektivare användning av energi”, ”mer förnybar energi” och ”omställning av transporter och resvanor” påverkar koldioxidutsläppen. En minskad energianvändning samt en ökning av både förnybar energi och utsläppsfria trafikslag är utvecklingar som alla har positiva följder genom minskade utsläpp av koldioxid.

Malmö stad har under år 2017 också arbetat fram ett ramverk för att kunna ge ut gröna obligationer som ska finansiera klimatsmarta och ekologiskt hållbara investeringar, vilka bland annat leder till minskade utsläpp av växthusgaser i staden. De första gröna obligationerna gavs ut i november 2017 på en sammanlagd volym om 1,3 miljarder svenska kronor. Arbetet fortsätter med att utreda möjligheten för Malmö stad att ge ut sociala obligationer, då kommunal verksamhet till stor del utgörs av just sociala investeringar. Kombinerat gröna och sociala obligationer går de under beteckningen hållbara obligationer vilket därigenom skulle kunna vara ett möjligt framtida finansiellt verktyg för Malmö stad.

Vilka insatser behövs?

Det krävs en omfattande förändring för att Malmö ska kunna uppnå målet om minskade växthusgasutsläpp. Staden och kommunen måste planeras på ett klimatsmart sätt så Malmöborna kan leva och göra sina dagliga sysslor utan att ge upphov till stora växthusgasutsläpp. Malmös översiktsplan samt trafik- och mobilitetsplan är viktiga instrument i arbetet med att skapa en resurssnål och energieffektiv stad där bland annat satsningar på

förnybar energi och ett trafiksystem med minimal miljöpåverkan prioriteras. Arbetet med gröna obligationer är ett viktigt steg i att utveckla hur Malmö stad investerar i mer klimatsmarta lösningar som bidrar till bland annat minskade utsläpp av växthusgaser. Möjligheten att ge ut sociala, och därmed även hållbara, obligationer framöver är av stor vikt att undersöka vidare för att kunna öka transparensen av investeringar i insatser som är hållbara ur alla tre hållbarhetsaspekterna.

Förändringarna i den fysiska miljön behöver även gå hand i hand med förändrade beteenden och här kan kommunen på olika sätt göra det lättare för Malmöborna att göra hållbara val som innebär mindre utsläpp både lokalt och globalt. Den konsumtion som Malmöborna och verksamheter i Malmö står för ger upphov till koldioxidutsläpp även i de länder där varorna produceras. Malmö stad behöver fortsätta att aktivt stödja aktiviteter i Malmö som gynnar hållbara beteenden genom samarbete med olika organisationer och verksamheter i staden.

I delområdena ”effektivare användning av energi”, ”mer förnybar energi” och ”omställning av transporter och resvanor” uppmärksammas även insatser inom ett flertal områden som krävs för att vända utsläppens negativa utveckling i Malmö. För minskade utsläpp kan speciellt nämnas vikten av att utveckla och ta tillvara klimatsmarta lösningar avseende både el- och värmeförsörjning. Utvecklandet av till exempel olika solenergilösningar, storskaliga geotermilösningar och industriell symbios, där bland annat restvärme tas tillvara, behöver fortsätta och intensifieras de närmsta åren för att Malmö ska kunna närma sig målet och minska utsläppen.

Omställning av transporter och resvanor



En kraftfull utveckling av spårburen och annan eldriven (grön el) kollektivtrafik och ett utbyggt cykelvägnät ska tillsammans skapa nya förutsättningar för resande lokalt och regionalt. Möjligheterna till omlastning av gods till sjö- och järnväg ska förbättras.

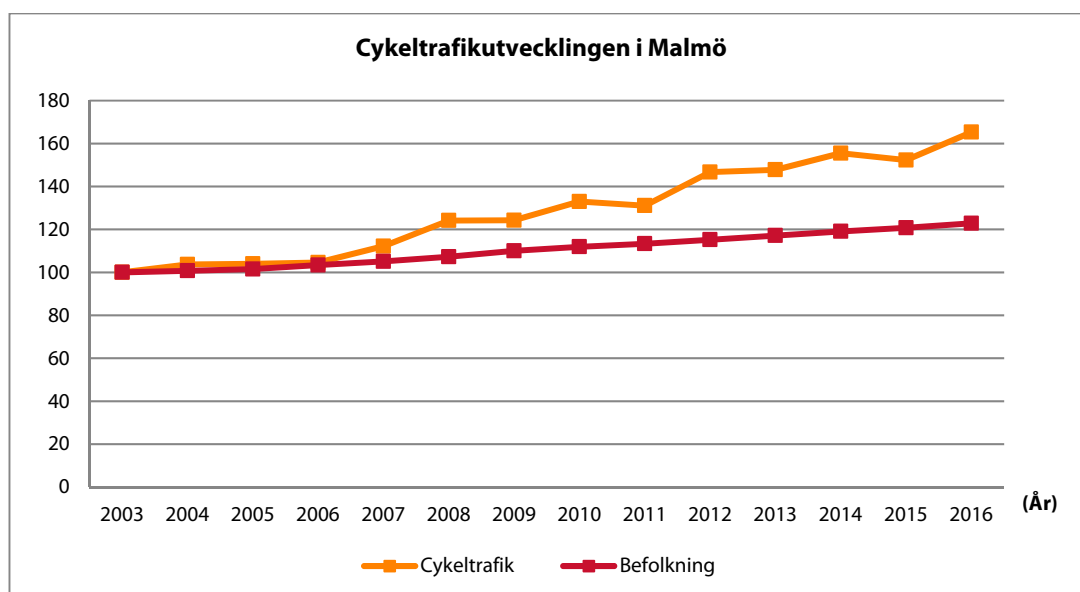


Omställningen av trafiksystemet går i dagsläget alltför sakta och det är osäkert om målet kan nås mer än delvis. Det finns dock goda förutsättningar för att nå målet i framtiden, eftersom Malmö planerar utökning av kollektivtrafiken med t.ex. elbussar.

Information saknas om hur möjligheterna är för omlastning av gods till sjöfart och järnväg. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen såsom miljöbilar, cykelbanor och färdstätt visar på positiva trender.

Några stora förändringar kan tyvärr inte ses varken när det gäller Malmöbornas bilinnehav eller bilisternas totala körsträcka. Efter att under år 2008 haft en toppnotering på drygt 580 mil körsträcka per person är sträckan år 2016, 480 mil, något längre än den var det första redovisade året 1999. Totalt sett visar bilinnehavet i Malmö på en ökning från knappt 310 bilar per 1000 invånare år 1974 till drygt 360 år 2016, men det har både ökat och minskat under perioden. Miljöbilsinnehavet ökar både i Malmö som helhet, där det uppgår till 4 procent enligt den senaste miljöbilsdefinitionen, och inom den kommunala organisationen, där det ligger på nästan 84 procent enligt Malmös miljöbilsstrategi.

Under år 2016 ökade cykelbanornas längd med 5 km medan bilvägarna ökade med 2 km. I Malmö stads fördjupade resvaneundersökning, som görs vart femte år, ses en tydlig minskning av bilresorna till arbete och skola mellan år 2003 och 2013. Kollektivtrafikresorna till arbete och skola har samtidigt ökat från 12 procent till 21 procent. Cykeltrafiken har sedan år 2003 ökat i centrala Malmö med 65 procent medan befolkningen under samma period ökat med nästan 23 procent.



Figur 5. Cykeltrafikens och befolkningens utveckling i centrala Malmö. Cykeltrafiken och befolkningen år 2003 har fått indexet 100 så att förändringen och skillnaden ska synas tydligare. Datakälla: Gatukontoret, Malmö stad.

Malmö stads nya miljöbilsstrategi antogs av kommunstyrelsen i maj 2017 och innebär ett tydligt fokus på fordon som drivs av biogas, vätgas, el eller laddhybrid-teknik. Strategins mål är att 95 procent av fordonen i Malmö stads fordonssflotta ska drivas med dessa tekniker vid utgången av år 2020 och dessutom ska andelen elbilar (ej laddhybrider) vara 15 procent. Inom Malmö stad utreds nu även möjliga insatser som kan påskynda arbetet med skapandet av en heltäckande laddinfrastruktur för elbilar i Malmö. Arbetet pågår också med att ta fram en ny parkeringspolicy för kommunen.

Malmö stad slöt i oktober 2017 avtal med Region Skåne och staten för utveckling av infrastruktur inom och kring Malmö. Satsningen innebär utökad tågtrafik på Lommabanan, åtta elbusslinjer samt fjorton cykelstråk i Malmö samtidigt som nästan 27 000 bostäder ska byggas i Malmö fram till år 2035. I utbyggnadsområdet Sege Park pågår ett samlastningsprojekt där varor körs ut med elfordon och lastcyklar. Via en mikroterminal, där varor lastas om från tung trafik, servas bostäder, förskolor och skolor i området, som på så sätt får en trevligare miljö och blir mindre utsatt för buller och luftföroreningar samtidigt som klimatpåverkan minimeras.

Arbetet med att förbereda Kontinentalbanan för persontrafik har fortsatt under år 2017. Malmö stad har beslutat att bygga en ny station vid Rosengård och att bygga om stationen vid Persborg. Målet är att kunna köra persontrafik på ”Malmöringen”, som utgörs av Kontinentalbanan och Citytunneln, i december år 2018.

Vilka insatser behövs?

Malmöns trafik- och mobilitetsplan är ett viktigt instrument i de förändringsprocesser som krävs för att minska trafikens klimatpåverkan och anpassa trafiksystemet mer efter människan. De yteffektiva transportslagen, såsom cykel- och gångtrafik måste prioriteras framför de ytkrävande, såsom biltrafik. Trafikytorna behöver omdisponeras så att stadens begränsade ytor används så effektivt som möjligt. Biltrafikens ytor måste minskas medan ytor för kollektivtrafik, cykel och gång utökas så staden kan byggas tätare samtidigt som en långsiktigt hållbar stadsmiljö skapas.

I väntan på utbyggnaden av spårtrafik i Malmö är satsningarna på elbussar ett viktigt steg på vägen mot ett mer miljövänligt kollektivtrafiksystem. Samlastning av både sådant som ska levereras ut och samlas in behöver bli en företeelse som sker överallt i den förtätade staden. Malmö stad kan, i egenskap av stor arbetsgivare, underlätta för förändrade resvanor både lokalt i

staden och när det gäller pendlingen till och från Malmö. För att kunna åstadkomma en större övergång från bilpendling till kollektivtrafikpendling krävs även ett samarbete mellan kommunerna och regionala samt statliga myndigheter. Det är väldigt viktigt, samt även kostnadseffektivt, att Malmö stad, genom dialog och kommunikation med Malmöbor och näringsliv, fortsätter påverka både lokala och regionala resenärer att anamma ett mer miljövänligt beteende.

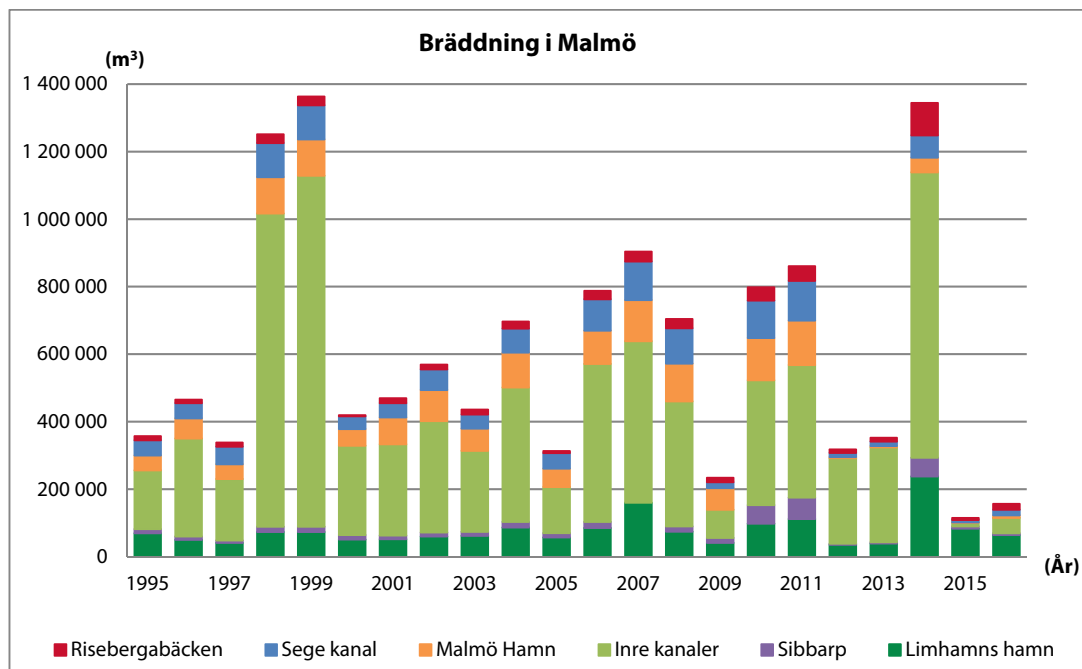
Anpassning till klimatförändringarna

Malmö ska förbereda för till exempel ändrad temperatur, höjd havsyttnivå och ökad nederbörd. Förutseende ger stor miljönytta och lägre kostnader.



Målet ser delvis ut att kunna uppnås då Malmö stad förbereder för förändrat klimat bland annat genom planarbete på vattensidan. Andelen hårdgjord yta uppvisar dock en negativ trend medan antalet bräddningar varierar mycket efter nederbördssituationen. Havsyttans nivå uppvisar en stigande tendens samtidigt som klimatanpassningsarbetet endast blivit något bättre. Då nyckeltal också saknas avseende anpassning till andra klimatförändringar såsom vind och temperatur bedöms delmålens totala trend som varken positiv eller negativ.

Andelen hårdgjord yta har ökat något sedan år 2000 även om den senast redovisade uppgiften inte är helt jämförbar med de tidigare. Mängden bräddat vatten inom ledningssystemet i Malmö visar totalt sett en väldigt varierande trend mycket på grund av de extrema nederbördssituationer som förekommit under vissa år. Vid Klagshamn ses en tendens till höjd nivå av havsyttan sedan 1980-talet. I IVL:s och Svensk Försäkrings senaste undersökning av kommunernas klimatanpassningsarbete fick Malmö 22,5 poäng av 33 möjliga och förbättrade sin placering till plats 34 bland Sveriges kommuner.



Figur 6. Volym bräddat vatten inom Malmös avloppsledningssystem. Datakälla: VA SYD.

Mycket arbete pågår inom kommunen som kan förändra hur vattenhanteringen sker. En skrift kallad "Malmös vatten – Kunskaps- och planeringsunderlag" håller på att tas fram. Planeringsförutsättningar, mål och strategier för hav, ytvatten och grundvatten inom kommunens hela geografiska område, även havsområdet, beskrivs i detta övergripande

dokument som utgör ett viktigt underlag till Översiktsplanen. Under våren 2017 antogs Malmös första Skyfallsplan vilken behandlar regn som inte kan tas omhand av dagvattensystemet och som orsakar skador på bebyggelse, olägenheter för invånarna samt trafikstörningar. Arbetet har också påbörjats under året med en handlingsplan kopplad till skyfallsplanen och en samordningsgrupp med representanter från Malmö stad förvaltningar och VA SYD har bildats för att driva och samordna arbetet. En viktig uppgift är att formulera ett gemensamt ställningstagande inom Malmö stad om vilken risknivå som staden anser lämplig för klimatanpassningsarbetet. En utredning om tänkbara tekniska lösningar för skydd mot höga havsnivåer togs fram under våren 2017 vilken kommer att utgöra ett viktigt underlag i arbetet med att långsiktigt skydda staden mot översvämningar från havet. Söderkulla är en prioriterad stadsdel i Malmös skyfallsarbete och under året påbörjades arbetet med att skapa multifunktionella ytor i området som kan ta hand om vattnet från framtida extrema regn.

Vilka insatser behövs?

Det påbörjade arbetet med Skyfallsplanen måste fortsatt prioriteras så den framtagna strategidelen kan kompletteras med en handlingsplan för att rusta Malmö och den kommunala organisationen inför de stora och intensiva regn som är en effekt av de pågående klimatförändringarna. Kraftig nederbörd och översvämningar innebär stora påfrestningar på staden. Vid extrema nederbördssituationer samlas stora mängder vatten, mer eller mindre förorenat, på de hårdgjorda ytorna och transporteras alltför snabbt vidare till avlopps nätet och vattendragen. För att förebygga översvämningar krävs en god balans mellan behovet av förtätning och av klimatanpassning redan tidigt i stadsplaneringsprocessen, så en långsiktigt hållbar hantering av dagvatten kan åstadkommas. Hänsyn till skyfall behöver tas i relevanta plan-, besluts- och förvaltningsprocesser och kompetensen inom organisationen måste höjas när det gäller skyfallshänsyn. Detta inbegriper även hänsyn till recipienten så att dagvattnet som släpps ut i vattendraget eller slutligen i Öresund inte försämrar den rådande vattenkvaliteten. En tydligare ansvars- och rollfördelning krävs inom den kommunala organisationen för både akuta insatser och det långsiktiga förebyggande arbetet.

Arbetet med att ersätta hårdgjorda ytor med grönska i olika former, till exempel gröna tak, regnbäddar och gröna väggar, behöver intensifieras inom kommunen och även inbegripa privat mark. Ett arbete med att involvera stadens privata markägare och upplysa om vikten av grönska och lokalt omhändertagande av dagvatten på tomter och innergårdar behövs också för att ytterligare kunna mildra effekterna av de pågående klimatförändringarna. Andra effekter av klimatförändringarna, som höga havsvattenstånd, värmeböljor och stormar, vilka kan ha stor påverkan på samhället och Malmöborna behöver också hanteras inom den kommunala organisationen.

Framtidens stadsmiljö finns i Malmö



Malmö ska år 2020 vara ett levande och ledande kunskaps-, demonstrations- och utvecklingscentrum för hållbar stadsutveckling. De som vistas i Malmö ska uppleva en god stadsmiljö med låga bullernivåer och ren luft.

Arbetet med hållbar stadsutveckling har pågått länge i Malmö. Pilotområdet Augustenborg har fått efterföljare i Västra Hamnen, Hyllie och Sege Park. Nya arbetssätt utvecklas, provas och vidareutvecklas inom stadsutvecklingsområdet som även, förutom den kommunala organisationen, inbegriper samarbeten och samverkan med näringsliv, akademi och föreningsliv. Arbetet med åtgärdsprogrammet för kvävedioxid har varit framgångsrikt och avslutades under år 2017 medan arbetet med åtgärdsprogrammet mot buller tyvärr inte följer den beslutade arbetstakten.



För att Malmö ska kunna vara ett levande och ledande kunskaps-, demonstrations- och utvecklingscentrum för hållbar stadsutveckling är det viktigt att arbete med hållbart byggande fortsatt prioriteras och utvecklas. Genom ökad samverkan och samarbete med byggherrar, privata fastighetsägare, näringsliv, ideell sektor och akademi kan innovativa arbetsmodeller utvecklas för att skapa dels ett mer hållbart bostadsbestånd dels mer hållbara lösningar i en funktionsblandad, tät och grön stad.



Det mest prioriterade området för att skapa en god stadsmiljö med låga bullernivåer och ren luft i Malmö är byggandet av ett mer hållbart transportsystem – med fokus på gång-, cykel- och kollektivtrafik - då trafiken är den främsta källan till luftföroreningar och bullerstörningar i Malmö. Ett viktigt kommunalt verktyg i det förändringsarbete som krävs för att åstadkomma detta är Malmö stads trafik- och mobilitetsplan. I förtätningsarbetet behöver en del av biltrafikens ytor tas i anspråk för andra företeelser som kan öka de rekreativa och biologiska kvaliteterna och därigenom bidra till en bättre stadsmiljö.



Miljömålet består av fem delområden som alla berör arbetet med Malmös stadsmiljö. Tre av delområdena ”hållbar stadsutveckling”, ”resurserna ska användas smartare” samt ”staden ska bli renare och tystare” ser alla ut att delvis kunna uppnås inom utsatt tid. Två av delområdena ”de gröna och blå kvaliteterna ska utvecklas” och ”god vistelsemiljö för alla i Malmö” ser inte ut att kunna uppnås till år 2020. Totalt sett bedöms därmed miljömålet att endast till viss del vara möjligt att uppnå inom miljöprogrammets tidsram. Miljömålets trend bedöms vara negativ då den övervägande delen av nyckeltalen inom miljömålets fem delområden uppvisar en negativ trend.

- Hållbar stadsutveckling
- Resurserna ska användas smartare
- Staden ska bli renare och tystare
- De gröna och blå kvaliteterna ska utvecklas
- God vistelsemiljö för alla i Malmö

Hållbar stadsutveckling

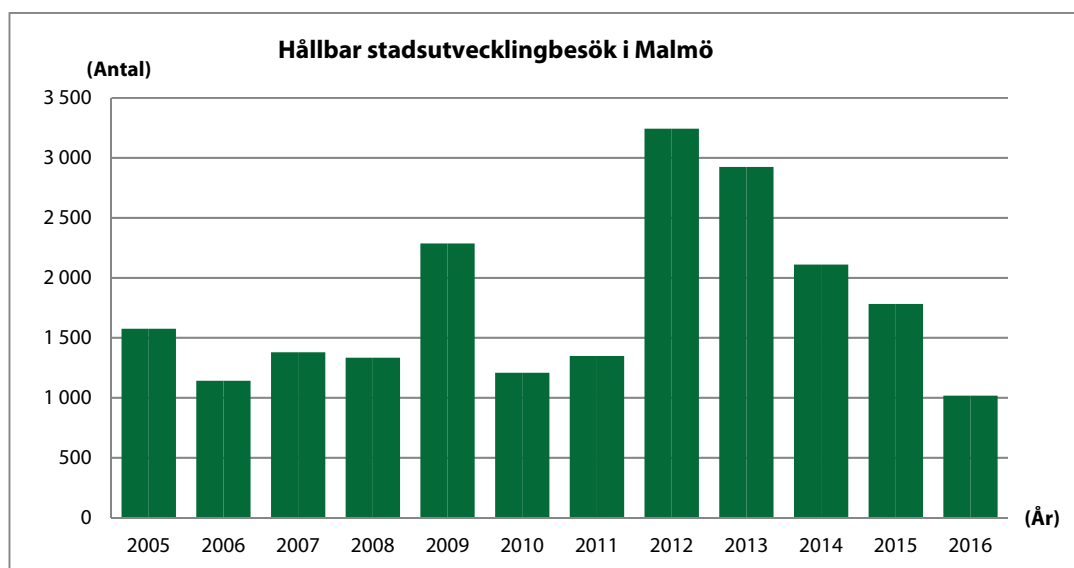


Malmö har en tät position när det gäller hållbarhetsfrågor i urbana miljöer och ska fortsätta att utvecklas som motor inom detta område.



Målet ser delvis ut att kunna uppnås då antalet studiebesök avseende hållbar stadsutveckling fortfarande ligger på en ganska hög nivå, men hur Malmö utvecklas som motor inom området behöver också belysas. Delområdets totala trend bedöms som varken positiv eller negativ då nyckeltalet över hållbar stadsutveckling-besök har en negativ trend de senaste åren samtidigt som de kompletterande nyckeltalen, avseende rankingar om bästa miljö- och hållbarhetskommun samt bästa kommun att bo i, visar på både positiva och negativa trender.

Antalet guidade besök med hållbar stadsutveckling som tema har de senaste tre till fyra åren minskat och ligger nu på drygt 1000 mottagna personer, dock är statistiken för det senaste året tyvärr inte helt komplett. Det är fortfarande ett stort antal och den stora efterfrågan på studiebesök visar på ett stort intresse för hur Malmö arbetar med hållbarhetsfrågor. I tidningen Aktuell Hållbarhets senaste kommunranking sjönk Malmö till plats 21 efter förra årets 15:e plats. Året dessförinnan hamnade Malmö på plats 23. I rankingen, som görs ur ett miljö- och hållbarhetsperspektiv, har Malmö under de tidigare sex åren aldrig varit sämre än fyra. I tidningen Fokus senaste ranking om var det är bäst att bo steg Malmö från plats 39 till 26. De ovan nämnda rankingarna, där Sveriges 290 kommuner jämförs, ger en indikation på att Malmö ligger relativt långt framme i miljö- och hållbarhetsfrågor samt även i boende frågor.



Figur 7. Antal guidade besökare med hållbar stadsutveckling som syfte för sitt besök. Endast de besök som förmedlas via den centrala studiebesöksverksamheten i Malmö stad ingår. Datakälla: Stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen, Malmö stad.

I budget 2017 beslutade kommunfullmäktige att FN:s globala hållbarhetsmål ska omvandlas till lokala mål och ett hållbarhetskansli har inrättats inom den kommunala organisationen för att stödja verksamheterna i deras målarbete. En mängd insatser pågår som bidrar till social, ekonomisk samt miljömässig hållbarhet, men framöver ska de tre dimensionerna kopplas ihop och hela Malmö stads kapacitet användas för att gemensamt åstadkomma hållbar utveckling.

I den översyn av Översiktsplan för Malmö som pågår kvarstår bland annat inriktningarna att Malmö ska vara en nära, tät, grön och funktionsblandad stad som i huvudsak ska växa inåt. Delar av planens avsnitt aktualiseras med utgångspunkt i bland annat Trafik- och mobilitetsplan, Gångstråksplan och Skyfallsplan. Plan för Malmös vatten och arbetet med denna införlivas i

översynen av översiktsplanen. Större fokus läggs även på biologisk mångfald och ekosystemtjänster i avsnitten om gröna frågor.

I Sege Park fortsätter arbetet med att omvandla det före detta sjukhusområdet till en blandad stadsbebyggelse och en byggherredialog startades under året med utgångspunkt i den hållbarhetsstrategi som finns för området. Inom Malmö innovationsarena pågår samarbete mellan offentlig sektor, näringsliv, ideell sektor och akademi för att främja innovationer inom hållbar stadsutveckling. Fokus för arbetet är att testa och förverkliga innovationer som hållbart och kostnadseffektivt kan öka antalet bostäder i Malmö. De koncept och metoder som tas fram utgår från behoven i tre utpekade större utvecklingsområden i Malmö: Östervärn, Amiralstaden och Lindängen.

Vilka insatser behövs?

Malmö stads arbete med hållbart byggande och Miljöbyggstrategin måste fortsatt prioriteras inom den kommunala organisationen så att samarbetet med byggherrar kan utvecklas, både när det gäller nybyggnation och befintlig bebyggelse, och ge ett mer hållbart bostadsbestånd inom kommunen. Nya uttalade pilotområden behöver identifieras, vilka kan utgöra testbäddar för innovationer inom olika temaområden i byggandet av det hållbara Malmö. Områdena Augustenborg, Västra Hamnen, Hyllie och Sege Park är, och har varit, förebilder i Malmös stadsutvecklingsarbete. Strategier för hur Malmö stad ska kunna sprida goda exempel från arbetet med hållbar stadsutveckling behöver också tas fram så att kunskapen som erhållits kan tas tillvara och göra nytta på andra platser i världen.

Det pågående samarbetet i innovationsarenan, med näringsliv, ideell sektor och akademien, är viktigt för utvecklandet av framtidens bostadshus och bostadsområden i såväl nybyggnation som i befintliga områden. Genom att utarbeta och sprida metoder för att skapa fler bostäder även i befintliga bostadshus går det att öka variationen i bostadsbeståndet och därigenom få en mer blandad befolkningsstruktur i exempelvis miljonprogramsområden. Andra innovativa lösningar såsom delningsekonomi, med exempelvis återbruk, reparation och uthyrning, eller sociala klausuler vid upphandling för att skapa arbetstillfällen, behöver provas och utvecklas för att bostadsområden ska kunna byggas hållbara ur alla tre hållbarhetsaspekterna.

Resurserna ska användas smartare

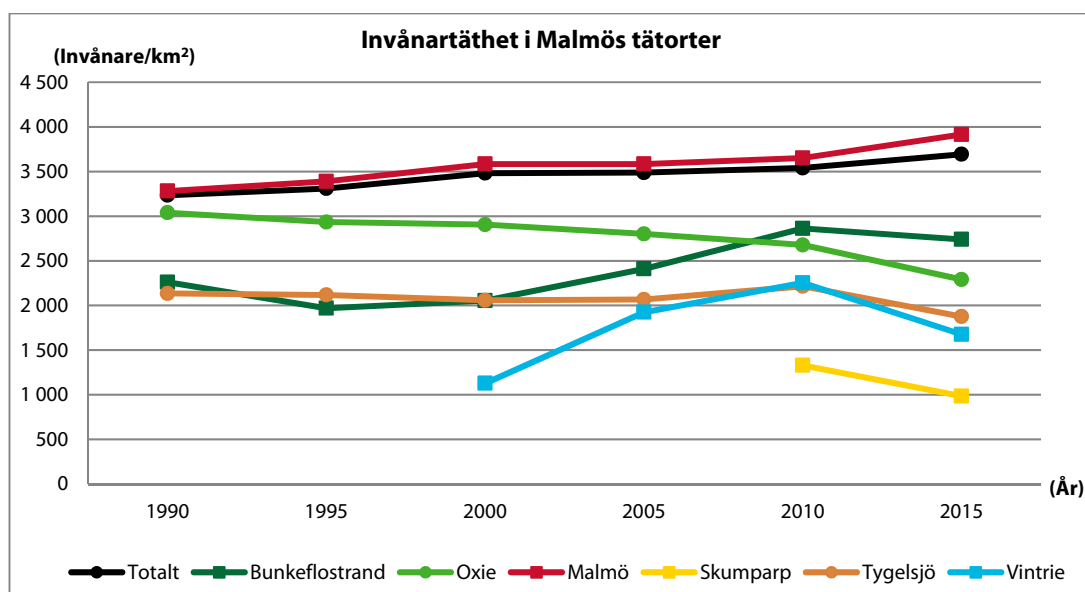
Malmö ska vara en tät och blandad stad där bostäder, grönområden, service och verksamheter ligger nära varandra. Markanvändningen ska bli mer yteffektiv genom att exempelvis gammal industrimark återanvänds.



Målet ser delvis ut att kunna uppnås då invånartätheten totalt sett ökar, men hur pass blandad staden är finns tyvärr ännu inte några nyckeltal för. Delområdets totala trend bedöms som varken positiv eller negativ, då invånartätheten och närheten till grö- och blåområden visar på positiva trender, medan närheten till livsmedelsbutik visar på negativ trend.

Den totalt sett ökande invånartätheten i tätorterna i Malmö kommun mellan år 1990 och 2015 är en positiv trend. Speciellt inom tätorten Malmö har invånartätheten varit konstant ökande sedan år 1990. Dock visar befolkningens tillgång till livsmedelsbutiker en något negativ trend medan närheten till grönområden eventuellt visar på en positiv trend mellan år 2005 och 2010. De senaste uppgifterna om närhet till grönområden är dock inte helt jämförbara med tidigare års. Närheten till blåområden, sammanhängande vattenytor som uppgår till minst 0,5 hektar, är i Malmö mycket lägre än för grönområden.





Figur 8. Invånartäthet i kommunens tätorter, enskilt per tätort samt totalt för alla tätorterna i kommunen. Datakälla: SCB.

Malmöns befolkningsökning, vilken uppgår till cirka 5 000 personer varje år, ska rymmas i den befintliga staden i enlighet med översiktsplanens intention att Malmö främst ska växa inåt. I planprogram för Holma – Kroksbäck möjliggörs förtätning inom områdena och längs de större vägarna (Pildammsvägen och Lorensborgsgatan) planeras för sammanlagt cirka 800 nya bostäder. Samtidigt belyses vikten och funktioner av parker, grönytor och mötesplatser samt potentialen för näringsidkare.

I utvecklings- och innovationsområdet Sege Park håller det före detta sjukhusområdet på att omvandlas till en blandad stadsbebyggelse med ungefär 700 nya bostäder, verksamheter, offentlig service och allmänt tillgängliga parker. Med satsningar på förnybar energi, minskat bilanvändande och möjlighet för odling ska området bli ett spjutspetsområde för hållbarhet. Augustenborg och Västra Hamnen står som förebilder i vissa aspekter såsom utvecklingen av vegetationsklädda tak, öppen dagvattenhantering, medborgarsamverkan med mera, men i Sege Park ligger fokus även på cirkulär ekonomi och resiliens.

Ett flertal förtättningsprojekt pågår bland annat i Nyhamnen och i området norr om kalkbrottet i Limhamn. Arbetet pågår med en fördjupad översiktsplan för Nyhamnen som beskriver målen för utbyggnaden av området, fastlägger de övergripande strukturerna och visar på möjligheter att sammanlänka Nyhamnen med kringliggande områden. Omvandlingen av gammal industrimark till blandad stadsbebyggelse, med bostäder, service och verksamheter, har under året fortsatt i Norra Sorgenfri och i området fortsätter både byggnation och planläggning av allt fler kvarter.

Vilka insatser behövs?

Enligt intentionerna i översiktsplanen ska Malmö utvecklas som en blandad, tät och grön stad som är anpassad till gång-, cykel- och kollektivtrafik. Förtätning inom den befintliga staden anses vara ett sätt att bli mer resurseffektiv, genom att infrastrukturen används mer effektivt, att mark utnyttjas optimalt och genom att skapa korta avstånd mellan till exempel bostad och arbete. Dock uppstår viss problematik när bostadsbebyggelsen kryper allt närmare exempelvis industrier och industriområden.

Verktyg som kan användas i arbetet med att skapa yteffektiva och hållbara lösningar behöver tas fram för att möjliggöra funktionsblandade strukturer och multifunktionella ytor där alla de funktioner staden innehåller, såsom trafik, industri, bostäder, skolor, rekreationsytor, biodiversitet och grönska av hög kvalitet, kan ingå. Ett samarbete behöver även utvecklas mellan

kommunen och de privata fastighetsägarna för att göra dem mer delaktiga i skapandet av hållbar stadsmiljö i hela Malmö.

Staden ska bli renare och tystare



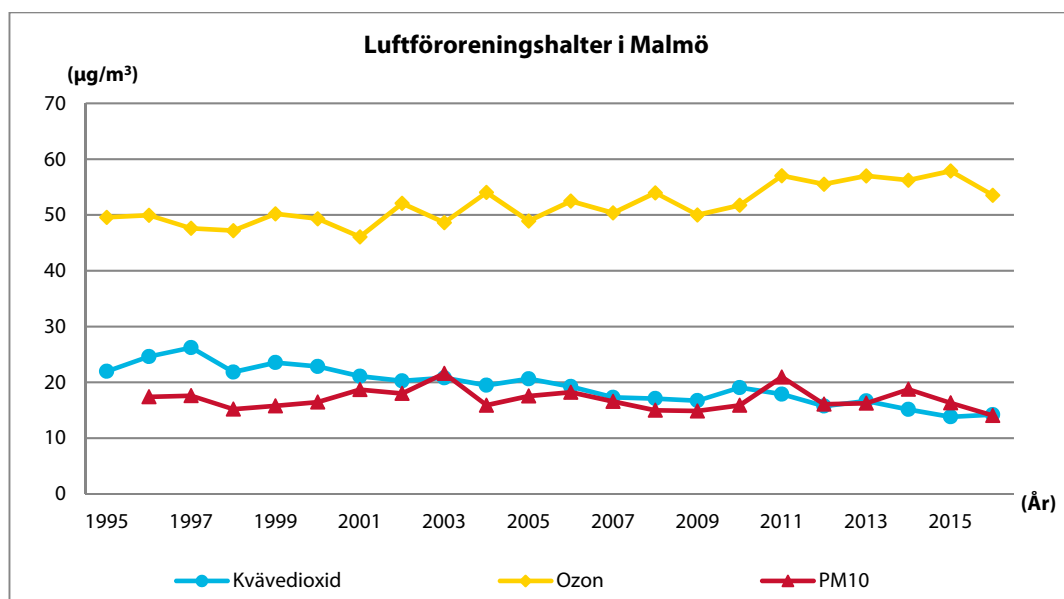
Cykel-, gång- och kollektivtrafik utgör grunden i transportsystemet och ska tillsammans med utvecklingen av bilpooler ge möjlighet att minska bilberoendet. I Malmö ska trafiksystemet utformas för att minimera luftföroreningar och buller med särskild prioritering av centrala staden.



Förändringar i transport- och trafiksystemet går långsamt och det är osäkert om målet kan nås mer än till viss del. Mycket arbete pågår dock på trafikområdet inom Malmö stad genom program för exempelvis fotgängare, cykel, kollektivtrafik och godstrafik. Arbetet med åtgärdsprogrammet för utomhusluft har avslutats under år 2017. Kvävedioxidhalterna har minskat med nio procent i de centrala delarna av staden sedan åtgärdsprogrammet antogs år 2007. Även inom ramen för åtgärdsprogrammet mot buller görs åtgärder för att förbättra situationen i Malmö men tydliga resultat kan ännu inte ses i de nyckeltal som i dagsläget finns med i delområdet. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen såsom resvanor, luftföroreningshalter samt utsläpp av luftföroreningar visar på positiva trender.

Andelen bilresor till skola och arbete har minskat mellan år 2003 och 2013, medan andelen som åker kollektivtrafik eller går och cyklar till dessa resmål har ökat under samma period. I centrala Malmö har cykeltrafiken ökat med 65 procent mellan år 2003 och 2016 medan befolkningen under samma period ökat med knappt 23 procent. Biltrafikmängderna i tre "snitt" i staden, Kommungränssnittet, Centrala snittet och Yttre Ringvägssnittet, visar totalt sett på en ökande trend under de senaste femton åren.

Trenden är positiv för de flesta nyckeltal avseende luftföroreningar men för marknära ozon är den något negativ. De totala utsläppen av kväveoxider, svaveldioxid och lättflyktiga organiska ämnen har minskat successivt men i lägre takt under senare år. För bullermiljön kan ingen entydig trend utläsas. Antalet personer som är utsatta för trafikbuller förändrades inte mycket mellan år 2008 och 2012. Däremot ökade antalet förskolor med dålig ljudmiljö utomhus och ljudmiljön i "lugna" grönområden försämrades också något.



Figur 9. Årsmedelhalter av kvävedioxid, ozon och partiklar i taknivå på Rådhuset i Malmö. Datakälla: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Åtgärdsprogrammet för kvävedioxid avslutades av Länsstyrelsen under år 2017 då luftkvalitetsmätningar i Malmö visade att inga överskridanden av miljökvalitetsnormen för kvävedioxid skedde på någon mätplats i kommunen. Programmet har funnits sedan år 2007 och många olika åtgärder har genomförts i Malmö för att förbättra luftkvaliteten såsom införande av Malmöexpressen, busstrafikfiler, pendlarparkeringsplatser och cykeltrafikfrämjande åtgärder. Dock finns indikationer på att kvävedioxidhalterna kan överskrida normen även framöver beroende på vädersituationen och intransporten av luftföroreningar. Förtätningen av staden innebär dessutom att föroreningsituationen förändras då gator exempelvis blir smalare. De senaste två årens ökade trafikmängder i Malmö ökar även risken för överskridanden.

Under år 2017 genomfördes en ny kartläggning av omgivningsbuller i enlighet med EU:s direktiv om att städer med mer än 100 000 invånare ska utföra sådana regelbundet. Bullernivåerna från vägtrafiken har sjunkit i flera områden jämfört med kartläggningen som gjordes år 2012, vilket bland annat beror på att andelen tung trafik är lägre samt att hastigheten sänkts till 40 km/h på vägar innanför Yttre Ringvägen. Antalet Malmöbor som exponeras för vägtrafikbuller över 55 dBA har därmed minskat med ungefär 10 000 personer. Däremot har antalet tågrörelser ökat vilket resulterat i att antalet exponerade för tågbuller över 55 dBA har ökat med ungefär 15 000 personer. Kartläggningen utökades detta året med hamnen, den industriella verksamhet i kommunen som från och med år 2017 också omfattas av direktivet. Dessutom beslöt Malmö stad att även kartlägga övrigt industribuller då den pågående förtätningen av staden innebär att bostadsbebyggelsen alltmer närmar sig befintliga industrier. Totalt sett är andelen invånare som är utsatta för bullernivåer över riktvärdena väldigt hög i Malmö jämfört med de andra större städerna i Sverige. Kommunens arbete med åtgärdsprogrammet mot buller följer dessvärre inte den tänkta arbetstakten.

Malmö stad slöt under år 2017 avtal med Region Skåne och staten om en satsning på tågtrafik på Lommabanan, åtta elbusslinjer och fjorton cykelstråk i Malmö samtidigt som antalet bostäder ska öka med ungefär 27 000 fram till år 2035. I Sege Park, ett gammalt sjukhusområde som håller på att omvandlas till en ny stadsdel, pågår arbete med varudistribution genom sam- och omlastning. Alla leveranser som ska in i området lämnas på en mikroterminal där de lastas om till emissionsfria fordon vilka kör ut varorna i området. Samtidigt hämtas också avfall från området, vilket transporteras till mikroterminalen för att där hämtas av större fordon. Med detta arbete vill man skapa ett koncept som kan appliceras på andra stadsdelar i Malmö där den tunga trafiken kan ersättas, så bland annat luft- och bullermiljön i området kan förbättras.

Vilka insatser behövs?

Trafik- och mobilitetsplanen är ett viktigt instrument i det förändringsarbete som krävs i Malmö för att skapa ett hållbart transportsystem som ger upphov till både mindre luftföroreningar och mindre buller. Trafiken står för större delen av de uppmätta luftföroreningshalterna och även för större delen av bullerstörningarna i Malmö. Genom att planera stadsrummet på ett annat sätt än tidigare kan Malmöbornas förutsättningar att transportera sig mer miljövänligt, såsom till fots, med cykel eller kollektivtrafik, förbättras. En ökande befolkning i Malmö behöver därför inte betyda ökad biltrafik med i sin tur ökande luft- och bullerföroreningar. Avtalet med Region Skåne och staten, om utvecklingen av infrastrukturen i och omkring Malmö, är en viktig del i att åstadkomma en bättre luft- och ljudmiljö i staden.

Allt eftersom stadens förtättningsarbete fortskrider behöver också stor vikt läggas på utformningen av den yttre miljön och även av enskilda byggnader för att skapa en god gatumiljö avseende både luftföroreningar och buller. Konflikter avseende nybyggnation i närheten av befintliga industriområden måste uppmärksammas och hanteras i förtättningsarbetet så att Malmöborna inte utsätts för ökade hälsorisker i sin boendemiljö. Malmö stads beslut att påbörja satsningen på eldriven kollektivtrafik är ett viktigt steg på vägen för att minska trafikens luft- och bullerpåverkan och skapa bättre och attraktivare stadsmiljöer. Andra viktiga insatsområden är till

exempel satsningar på utbyggd laddinfrastruktur för elbilar och ytterligare samlastning av varu- och avfallsflöden i staden. För att ljudmiljön i Malmö ska kunna förbättras måste även arbetet med Åtgärdsprogram mot buller 2014-2018 prioriteras inom den kommunala organisationen framöver.

De gröna och blå kvaliteterna ska utvecklas

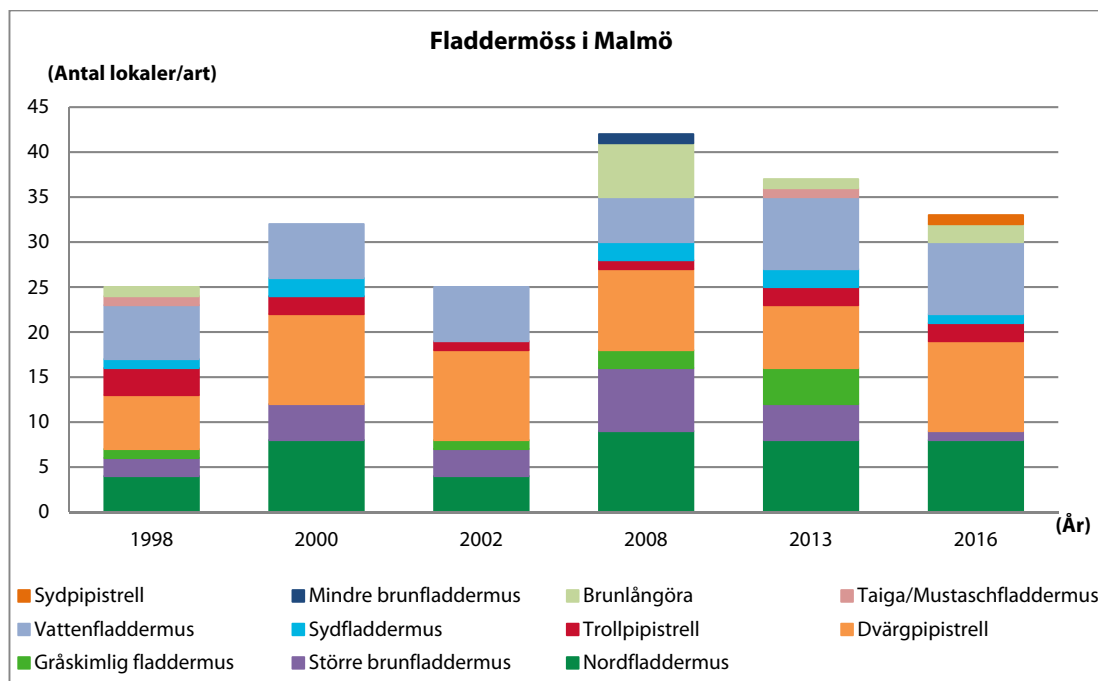
Malmös parker, grönområden och vattenmiljöer ska utökas, värnas och ha höga rekreativa och biologiska kvaliteter. Stadsmiljön kompletteras med ytterligare grönska och vatten i form av exempelvis vegetationsklädda tak och väggar och öppen dagvattenhantering.



Målet ser ut att bli svårt att uppnå då de flesta biologiska värdena uppvisar svagt negativa trender och då även arealen grönyta i Malmö verkat minska. Mer lokal information avseende omfattning och kvalitet på grönområden och vattenmiljöer samt hur ytterligare grönska och vatten tillförs stadsmiljön behövs. Delområdets totala trend bedöms som övervägande negativ då nyckeltalen för grönyta, träd, fladdermöss och fisk i vattendrag visar på negativa trender medan endast lavar och mossor samt Malmöbornas tillgång till grön- och blåområden visar på svagt positiva trender.

Närheten till grönområden har ökat medan både den totala arealen grönyta och per invånare har minskat. Dock skall detta tolkas lite med försiktighet då de senaste uppgifterna är framtagna med en förfinad metod och därför inte helt jämförbara med tidigare statistik.

Antalet jätteträd halverades mellan år 2001 och 2009 på grund av att många almar försvann under denna tid. Uppgifter om stora träd saknas tyvärr för senare år. Antalet fladdermusarter har minskat något mellan år 2008 och 2016, dock har två arter tillkommit som tidigare inte hittats vid inventeringarna kring år 2000. Däremot påträffades avsevärt fler skyddsvärda lavar och mossor vid de senaste inventeringarna år 2012 och 2015. Det totala antalet fiskarter som påträffades på en inventeringslokal har minskat i vattendragen mellan år 2000 och 2016 med två arter.



Figur 10. Antal påträffade fladdermusarter vid lokaler i Malmö. Fladdermöss kan ses som indikator för miljöer med rik biologisk mångfald. Störst antal fladdermusarter påträffas i småskaliga och variationsrika miljöer med god produktion av insekter, exempelvis miljöer med god förekomst av grova träd, hög diversitet när det gäller busk- och trädarter samt en strukturell variation. Datakälla: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Arbetet med att ta fram mål för ekosystemtjänster i Malmö håller på att konkretiseras i Plan för Malmös gröna och blå miljöer. Strategier och riktlinjer utarbetas liksom indikatorer för uppföljning och planen förväntas bli antagen under år 2018. En ekosystemtjänstkartering i samband med framtagande av detaljplan för Sege Park har genomförts vilket ledde till en justering av planen. Det finns ett stort behov av att sprida kunskap och förståelse för behovet av ekosystemtjänster, dess nyttor och mångfunktionalitet såväl internt inom Malmö stad som externt. Arbetet med att utreda både barriärer och hävstångspunkter, för möjligheten att integrera ekosystemtjänster inom det kommunala planarbetet, avslutades i MEST-projektet (Malmö ekosystemtjänster) under år 2017. Ekosystemfrågan drivs nu vidare inom den kommunala organisationen dels i arbete med ”Plan för Malmös gröna och blå miljöer” och dels i ett arbete kring balanseringsprincipen.

Under året har nästan hundra stycken fladdermusholkar satts upp för att råda bot på den brist på boplatser som råder i många grönområden. I ett flertal dammar pågår stora renoveringar och en ny damm har tillkommit på Klagshamnsudden. I Husie mosse fortsätter utökningen av sandblottorna för att bland annat gynna sandödlan, växter och solitärbin. Skötseln på ett flertal ytor har förändrats och klassats om från välklippt till slätter en eller två gånger om året, med eller utan upptag av gräset. Undersökningar av olika skötsel- och anläggningsmetoder för gräsmarker, framförallt i trafikmiljöer, har fortsatt under året. Utvärdering kommer att ske under kommande år för att se vilka metoder som ger störst nytta för den biologiska mångfalden och samtidigt har låg driftskostnad.

Flera urbana biotoper med hög biologisk mångfald har under år 2017 anlagts i bostadsområden. Inventeringar som gjorts under året har visat att gröna biotopar besöks av många humleindivider av flera arter, och på ett sådant tak sågs en drottning av stenhumla bygga ett vinterbo. I Holma har MKB tillsammans med barn och unga byggt mångfaldskoja, insektskub och biolådor för att öka den biologiska mångfalden i området.

Malmö stad har under flera år arbetat med stadsodling som en del i stadslivsutvecklingen. Flera stadsodlingsprojekt pågår på olika platser i kommunen exempelvis i Slottsträdgården, Folkets Park och Enskifteshagen. ”Stadsbruk” är ett projekt där Malmö stad tillsammans med Göteborg stad och Växjö fått stöd från innovationsmyndigheten Vinnova för att starta en inkubator för odlare i staden. Under året startade verksamheten i Malmö och ungefär 30 odlingsföretag är involverade i arbetet. Tanken är att fler stadsodlare framöver ska kunna leva på sin verksamhet. ”Malmö växer” är ett annat projekt där Malmö stad jobbar tillsammans med Malmö Högskola för att hitta nya modeller för samverkan mellan kommunen och odlingsföreningar verksamma i Malmö.

Vilka insatser behövs?

Implementeringen av den kommande Plan för Malmös gröna och blå miljöer är viktigt att prioritera så att en grund skapas inom kommunen för att i större omfattning kunna utveckla flera gröna och blå kvaliteter dels inom de biologiska och rekreativa, och dels inom områden såsom klimatanpassning och bullerdämpning. För att ge större tyngd åt gröna och blå kvaliteter vid avvägning mellan olika intressen vid planering, genomförande och drift av stadsmiljön, behöver nyttan och värdet av ekosystemtjänster kartläggas och göras allmänt kända. Strategier måste utvecklas så att kvaliteten kan värnas och även höjas på befintliga gröna områden i staden då den förtätas.

Det är för närvarande ett högt exploateringsstryck på att bygga nya bostäder, förskolor och skolor i Malmö och förlusten av grönytor vid byggnation måste hanteras genom att tillämpa balanseringsprincipen, vilket bland annat innebär att förlorade värden behöver kompenseras. De parker och naturområden som ingår i Naturvårdsplanen måste också fredas från exploatering så inte ytterligare värdefulla miljöer försvinner i Malmö. Metoder för att mäta gröna och blå

kvaliteter behöver också tillämpas såsom exempelvis en grönytefaktor för allmän platsmark som även innefattar ekosystemtjänster. Anläggandet av olika typer av gröna biotoper, exempelvis gröna tak, behöver fortsätta så att stadsmiljön kan göras mer attraktiv för både djur och människor. Undersökning av olika metoder för drift och underhåll av gröna områden behöver genomföras så de metoder som både medför lägre kostnader och gynnar ekosystemtjänster kan användas inom kommunen. Malmö stad behöver fortsätta att stötta Malmöbornas stora intresse för odling på flera sätt, till exempel genom olika typer av upplåtelseformer av mark för både privat och kommersiell odling inom staden. På så vis skapas förutsättningar för en grönare och mer hållbar stad där den biologiska mångfalden i stadsmiljön kan stärkas.

God vistelsemiljö för alla i Malmö

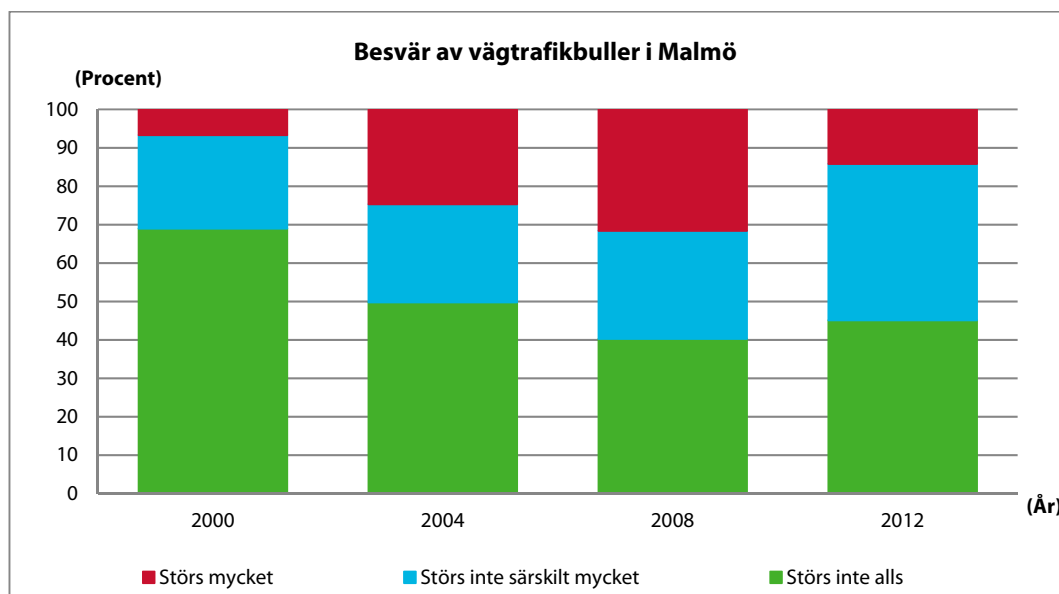


De som bor i Malmö ska ha tillgång till ett boende som är sunt, säkert och tryggt. Alla barn ska ha möjlighet att leka utomhus i hälsosamma och inspirerande miljöer.



Målet ser ut att bli svårt att nå då antalet olovliga boenden i Malmö ökar och även Malmöbornas upplevelse av störningar ökar, både när det gäller buller och luftföroreningar. På detta delområde saknas tyvärr nyckeltal avseende flera aspekter på Malmöbornas boendemiljöer samt även på barns lekmiljöer utomhus. Då de flesta nyckeltal som redovisas inom delområdet, såsom besvär av buller och luftföroreningar, beslut om olovliga boenden, hudcancerfall och rökvanor i årskurs 6, uppvisar negativa trender bedöms delmålet totala trend som negativ.

Malmöbornas besvär av störande ljud i omgivningen kring boendet har minskat något medan störande ljud från grannar har ökat något. Upplevelsen av besvär har också ökat när det gäller alla former av trafikbuller (väg, tåg och flyg) i eller i närheten av bostaden. Besvär av luftföroreningar såsom bilavgaser, vedeldningsrök och lukt från industrier upplever Malmöborna också har ökat kring bostaden. Antalet beslut avseende olovliga boenden uppvisar en stor ökning under senare år. Hudcancerfallen ökar i Malmö, precis som i Sverige totalt. Uppkomsten av hudcancer beror mycket på de individuella valen som människor gör avseende solvanor, men tillgången till skuggiga miljöer är också en viktig faktor. Något fler barn i årskurs 6 rökte år 2012 än år 2003, medan det var tvärtom hos ungdomar i årskurs 9.



Figur 11. Malmöbornas besvär av vägtrafikbuller i eller i närheten av bostaden. Datakälla: Region Skåne.

I den senaste bullerkartläggningen, som enligt ett EU-direktiv ska genomföras av städer med mer än 100 000 invånare, har antalet Malmöbor som exponeras för bullernivåer över 55 dBA ökat med ungefär 5 000 personer mellan år 2012 och 2017. Antalet Malmöbor som exponeras för bullernivåer över 55 dBA från vägtrafik har minskat med ungefär 10 000 personer, då bland annat andelen tung trafik minskat och hastigheten sänkts på vägar innanför Yttre Ringvägen. Samtidigt har antalet som exponeras för bullernivåer över 55 dBA från tågtrafik ökat med 15 000 personer, då antalet tågrörelser har ökat inom kommunen.

Under år 2017 har Malmö stad satsat extra resurser på förebyggande och trygghetsskapande åtgärder så att Malmö ska bli en tryggare stad. Bland annat har fokus riktats mot oseriösa och illegala verksamheter, exempelvis svartklubbar, olovliga boenden och oregistrerade anläggningar inom livsmedels- och fordonsbranschen, för att komma åt den svarta ekonomin. Det tidigare utarbetade samarbetet mellan flera kommunala myndigheter har genom denna extra satsning kunnat utökas med även statliga myndigheter, såsom Polisen, Tullen och Skatteverket. Genom samordnade tillsynsbesök kan verksamheterna kontrolleras utifrån flera lagstiftningar samtidigt och de olovliga verksamheter som hittas har fått förelägganden och viten på ansevärd summor utdömda på plats. Under hösten 2017 har bland annat 58 olovliga boenden, 40 oregistrerade livsmedelsanläggningar, nio nya bilverkstäder, fyra svartklubbar samt sju rökcaféer identifierats i Malmö.

I Malmö bedrivs också uppsökande arbete inom bostadstillsynen. Områden med låg välfärd prioriteras i insatserna eftersom hälsomässigt undermåliga boendemiljöer i högre utsträckning finns i socialt och ekonomiskt utsatta områden. För att förebygga och åtgärda problem i bostäder, såsom ventilationsbrister, fukt, mikrobiell påväxt, trafikbuller och skadedjur, har under år 2017 uppföljning och inspektion pågått i de prioriterade områdena Lindängen, Kirseberg, Hermodsdal, Nydala, Almhög, Oxie, Kroksbäck, Södra och Norra Sofielund samt Möllevången. Ett ytterligare område där den uppsökande tillsynen varit aktiv under året är Heleneholm, där två ärenden som berör många boenden pågår. I flertalet av de besökta fastigheterna har allt från allvarliga och omfattande till mindre brister i hälsoskyddet konstaterats. Inventering, prioritering och effektivisering av det uppsökande arbetet har resulterat i att många fastigheter har nåtts av tillsynen under året. Samordning för att effektivisera tillsynen har skett genom samarbete med berörda förvaltningar inom Malmö stad och intresseföreningar.

Luftkvaliteten vid förskolor och skolor i Malmö har undersökts under tre perioder mellan år 2007 och 2016. Trenden för mätningarna är att halterna av kvävedioxid minskar på mätplatserna i stadens ytterområden medan de ligger kvar på ungefär samma nivå i de centrala delarna. Kartläggningen visar även att luftkvaliteten på många förskolor i Malmö är bra, men att flera förskolor har utemiljöer där luftkvaliteten tangerar etappmålet för kvävedioxid i det nationella miljökvalitetsmålet "Frisk luft". Arbetet med att förbättra innemiljön på förskolor och skolor har under år 2017 fortsatt och då speciellt med fokus på buller från ventilationen samt fukt. Skolor i socioekonomiskt svaga områden har prioriterats i detta arbete.

Under år 2017 tog Malmö stad fram nya riktlinjer för friytor vid skol- och förskolegårdar. Varje år startas det många nya förskolor och skolor till följd av den stora befolkningsökningen som pågått de senaste tio åren i Malmö. Riktlinjerna ska främst användas vid nybyggnation men kan även användas som bedömningsgrund på befintliga skolor när en skolgård ska rustas upp. Förutom lekvrdesfaktorn som bedöms utifrån sju kvalitetsaspekter ska nu även en friyrefaktor bedömas enligt samma aspekter.

På befintliga förskole- och skolgårdar görs, genom olika satsningar, dels fysiska förändringar på gårdarna dels insatser kring utomhuspedagogiska arbetssätt för att skapa kreativa, spännande och gröna lärmiljöer. Under året har 16 förskolor fått mer grönska och odling på sina gårdar genom specialbyggda odlingslådor med sittplatser för utomhuspedagogik. På tio förskolor har små ekosystem byggts upp med bland annat insekshotell, vatten, fågelholk och växter som drar

till sig insekter. Vid sex skolor har scener eller uteklassrum för 1-2 klasser byggts. Pedagogerna vid förskolorna och skolorna har även deltagit i workshop för att få inspiration, tips och idéer för att kunna undervisa utomhus. I Lindängelund har tio klasser deltagit i ett potatisprojekt som inbegripit sättande av potatis, ogrärensning och skörd. I Malmö finns ungefär 220 allmänna, kommunala lekplatser där stora funktions- och säkerhetskrav ställs avseende både utrustning och miljö. 24 stycken av dessa är temalekplatser med unika, specialbyggda lekredskap inom ett visst tema såsom bondgård, teater, fiske, sol eller rymd.

Vilka insatser behövs?

Det arbete som bedrivs inom Malmö stad på bullerområdet är idag inte tillräckligt för att åstadkomma en förbättring för Malmöborna. Det krävs ett omfattande förebyggande arbete för att både förbättra bullermiljön i befintliga bostadsområden och att planera nya områden på bästa sätt ur bullerhänseende. Det är dessutom viktigt att tidigt inbegripa bullerfrågan i det förtätningsarbete som ska ske i befintlig bebyggelse på flera platser i Malmö. De ändrade bullerkraven vid nybyggnation, som innebär 5 dBA högre bullernivåer vid bostädernas ytterfasad, vilka infördes vid halvårsskiftet, möjliggör dessutom exploatering i mer bullerutsatta områden.

Det är viktigt att Malmö stad även framöver prioriterar arbetet med att åtgärda olovliga boenden så utsatta människor inte bor i undermåliga utrymmen i källare och i industrilokaler som inte är avsedda för boende. Det framgångsrika förebyggande tillsynsarbetet av boendemiljöer i Malmö behöver också drivas vidare för att alla Malmöbor ska ha tillgång till ett boende som är sunt, säkert och tryggt. Samordning och samverkan både inom den kommunala organisationen och med statliga myndigheter är en framgångsfaktor i arbetet och arbetsmodellen behöver spridas till andra kommuner som är intresserade av att ta sig an dessa frågor ur ett annat, mer hållbart perspektiv.

Kemikaliearbetet måste fortsatt prioriteras inom Malmö stad och samarbetet inom organisationen behöver öka för att arbetet med frågan ska gå framåt och Malmöbornas exponering för farliga ämnen ska kunna minska. Den nyligen antagna kemikalieplanen med fokus på barn och unga 2017-2019 behöver följas av en kemikalieplan för hela Malmö stads organisation där omfattningen och formerna för det kommunala kemikaliearbetet beskrivs.

En ökande befolkning i en alltmer tätbebyggd stad innebär en mycket större konkurrens om ytor, för bebyggelse, transporter, rekreation m.m. Inom Malmö stad måste ökad vikt läggas på planeringen av hur staden ska förtäta så att negativa konsekvenser på invånarnas vistelsemiljöer inte uppstår. Barnens utemiljöer, såsom förskole- och skolgårdar samt lekplatser, måste värnas i arbetet med att förtäta staden. I detta sammanhang är det viktigt att tänka på att storleken av ytan i sig är en kvalité som inte bara går att ersätta genom att arbeta med utformning, lekvärden och olika kompensationer på allt mindre områden. Det är också speciellt viktigt att ta ett helhetsgrepp på närmiljön för barn som bor i utsatta områden. För att åstadkomma hälsosamma utomhusmiljöer för barn måste stor vikt läggas på utformningen av den yttre miljön så bra lektytor kan skapas med så få luftföroreningar och så lite buller som möjligt. Malmö stads arbete med att förändra och förbättra förskole- och skolgårdar behöver fortsätta samt utvecklas för att ge alla Malmös barn möjligheter att leka utomhus i inspirerande miljöer.

Naturtillgångar brukas hållbart



Malmö naturresurser, i form av marken, havet, kalkberggrunden, grundvattnet och den biologiska mångfalden, är värdefulla tillgångar som år 2020 skyddas och brukas på ett hållbart sätt.

Arbetet med att bruka Malmö naturresurser hållbart har historiskt sett inte varit prioriterat inom den kommunala organisationen då exploateringshänsynen gått före i de flesta fall. De stora markinköpen som tidigare gjorts kring staden har endast förvaltats i väntan på exploatering och havsområdet har fyllts ut med olika typer av massor för etablering av skilda typer av verksamheter. Grundvattnet är på flera ställen förorenat och den biologiska mångfalden är hotad då naturområden försvinner.



Prioriterade områden för att skydda och bruka Malmö värdefulla naturresurser på ett hållbart sätt är att avsätta fler områden inom kommunen som naturreservat eller ge dem annat skydd, förtäta staden och inte bygga på den värdefulla jordbruksmarken samt arbeta fram en landsbygdstrategi för kommunen i samverkan med alla berörda parter. Arbetet med att skydda kommunens vattentillgångar från både föroreningar och näringsämnesbelastning är en grundläggande förutsättning för att kunna behålla Malmö vattenområde inklusive grundvattnet som en framtida resurs. Malmö natur behöver värnas i högre utsträckning för att inte ytterligare öka förlusten av biologisk mångfald. Malmö stad behöver ta ett större ansvar för de hotade och sällsynta arter som finns inom kommunens mark- och vattenområden.



Miljömålet består av fyra delområden som alla berör arbetet med att skydda och bruka Malmö naturresurser. Två av delområdena ”Malmö ska växa resurssnålt” och ”vattentillgångarna ska skyddas” ser ut att delvis kunna uppnås till år 2020

medan de övriga två ”jordbruket i Malmö ska vara hållbart” och ”Malmönaturen ska värnas” inte ser ut att kunna uppnås inom utsatt tid. Totalt sett bedöms därmed miljömålet att endast till viss del vara möjligt att uppnå inom miljöprogrammets tidsram. Miljömålets trend bedöms vara positiv då den övervägande delen av nyckeltalen inom miljömålets fyra delområden uppvisar en positiv trend.



- Malmö ska växa resurssnålt
- Jordbruket i Malmö ska vara hållbart
- Vattentillgångarna ska skyddas
- Malmönaturen ska värnas



Malmö ska växa resurssnålt

9 HÅLLBAR INDUSTRI,
INNOVATIONER OCH
INFRASTRUKTUR



11 HÅLLBARA
STÄDER OCH
SAMHÄLLEN

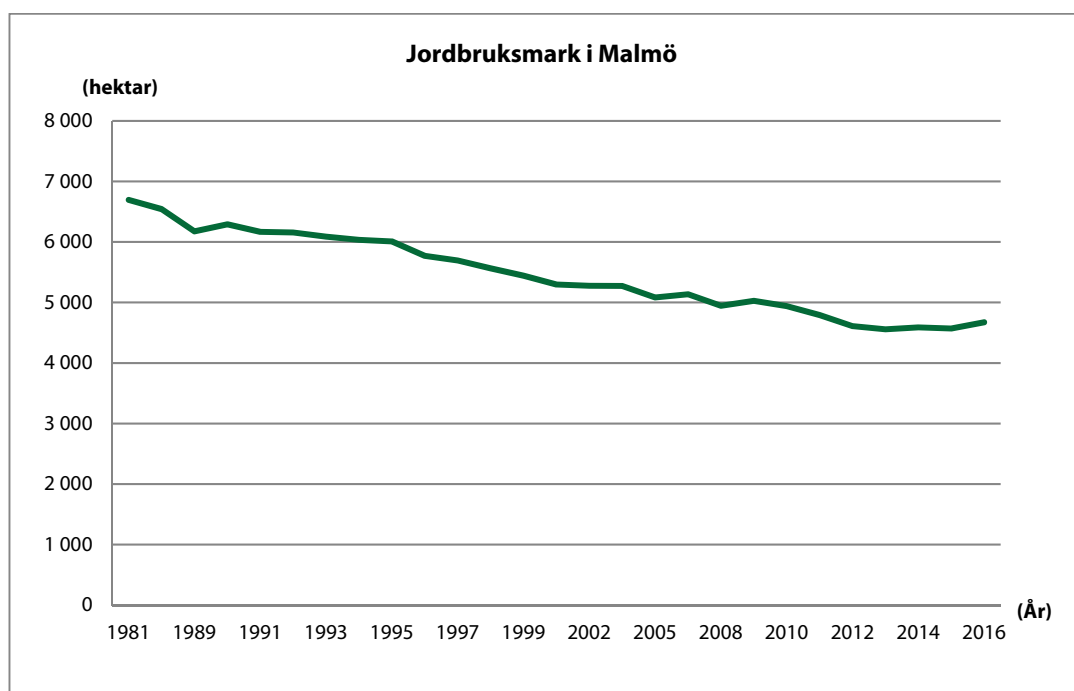


Genom att i första hand bygga ut inom staden (förtäta), på framför allt gamla verksamhetsområden, utnyttjar vi markresursen i staden samtidigt som vi kan spara på den bördiga åkerjorden. Parker och grönområden ska skyddas.



Målet ser delvis ut att kunna uppnås då invånartätheten i Malmös tätorter ökar och många marksaneringar pågår. Uppgifter på hur eller om parker och grönområden skyddas vid utbyggnader saknas tyvärr. Delområdets totala trend bedöms som negativ, då den övervägande delen av nyckeltalen såsom jordbruksmark och grönyta uppvisar negativa trender.

En totalt sett ökande invånartäthet mellan år 1990 och 2015 för de sex tätorterna, som går att jämföra i Malmö kommun, är en positiv trend. Arealen jordbruksmark ökade något under år 2016 och uppgår nu till knappt 4700 hektar. Sedan år 1981 har arealen jordbruksmark minskat med en tredjedel. Exploateringen av jordbruksmark i kommunen varierar kraftigt mellan åren och någon tydlig trend kan inte utläsas. Trenden verkar dock vara negativ för både den totala arealen grönyta och per invånare, även om de senaste uppgifterna inte är helt jämförbara med de tidigare. Antal anmälningar om marksaneringsärenden är fortfarande stort, vilket är positivt då den sanerade marken därmed kan användas för ny bebyggelse.



Figur 12. Total åkerareal inom Malmö geografiska område. Datakälla: Jordbruksverket.

Förtättningsarbetet fortskrider inom flera områden i Malmö såsom i de gamla industriområdena på Kirseberg, i Norra Sorgenfri och i Nyhamnen samt även i det gamla sjukhusområdet i Sege Park och i bostadsområdena Holma och Kroksbäck. Detta arbete måste drivas vidare i hela staden, så att mark som tidigare använts till annat tillvaratas för bostadsbebyggelse och Malmös ökande befolkning därigenom kan få plats inom tätortsgränsen utan att viktiga grönytor går förlorade.

Arbetet med att ta fram en Plan för Malmös gröna och blå miljöer har fortskridit under året och planen förväntas bli antagen under år 2018. Den ska bland annat innehålla mål för Malmös ekosystemtjänster samt strategier, riktlinjer och indikatorer för uppföljning. Inom Malmö stad fortsätter även trenden med att identifiera potentialer för samutnyttjande i staden. En del

förskolor och skolor planeras i anslutning till stadens parker där avsikten är att skolgården, som kan vara en del av parken, ska kunna utnyttjas av allmänheten när skolan är stängd.

Vilka insatser behövs?

Arbetet med Plan för Malmös gröna och blå miljöer måste prioriteras inom den kommunala organisationen då det behövs ett övergripande instrument som lyfter fram de gröna och blå aspekterna i det förändringsarbete som krävs för att Malmö ska kunna växa mer resurssnålt och tätare. I det kommunala planeringsarbetet behövs också en fortsatt diskussion om både möjligheterna och problematiken kring dagvatten och dess hantering i staden.

Malmö stad behöver fortsätta arbetet med att definiera hur samutnyttjande av olika ytor kan ske, under vilka förutsättningar det kan göras och även vilka funktioner som kan blandas och därmed skapa mångfunktionella ytor. En högre grad av samutnyttjande leder oftast till en längre och intensivare användning av marken, vilket medför högre risk för slitage som behöver hanteras så ytorna kan fortsättas användas.

Kommunens arbete med att tillvarata ekosystemtjänster, vilket är produkter och tjänster som naturen förser oss med och som bidrar till vårt välbefinnande, måste fortsätta. När allt fler ska samsas på samma yta ökar både belastningen på och behovet av ytor. De måste planeras och skötas med ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv så att Malmöborna kan fortsätta dra nytta av naturens ekosystemtjänster för såväl klimatreglering, hälsa, matproduktion och mycket mer. Genom att använda och utöka ekosystemtjänsterna i staden minskas behovet av andra, tekniska lösningar som annars hade varit nödvändiga för att tillgodose den växande stadens behov.

Jordbruket i Malmö ska vara hållbart



Odlingsfria och sprutfria zoner i odlingslandskapet kan gynna biologisk mångfald och minska spridningen av näringsämnen och gifter till vattendragen och grundvattnet. Ytterligare mark ska ställas om till ekologisk produktion.



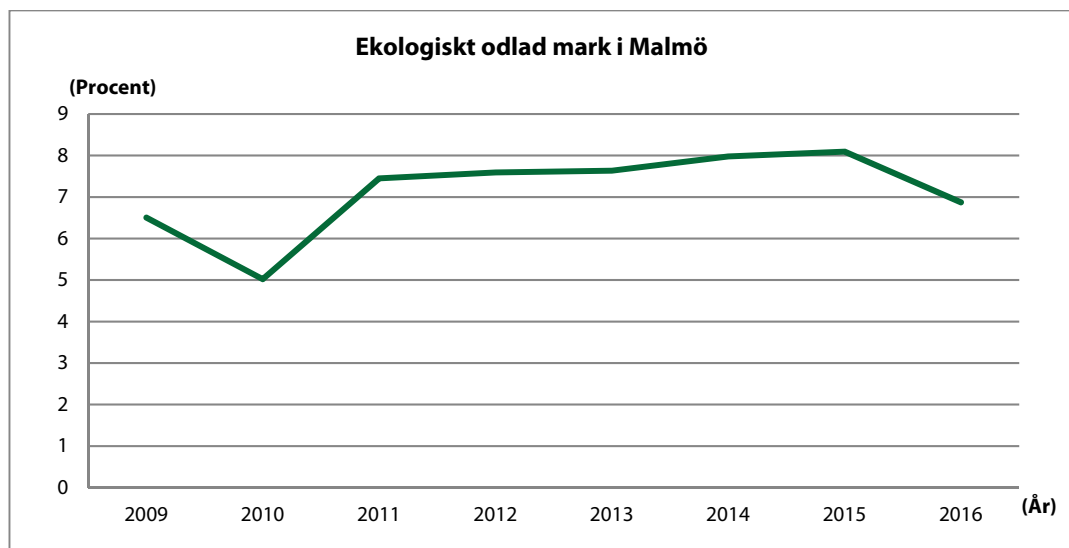
Målet ser ut att bli svårt att uppnå då jordbruksmarken fortsätter att minska samtidigt som den ekologiskt odlade marken inte har ökat i någon större omfattning sedan år 2009. Även arealer med miljöstödd minskar inom Malmö kommuns gränser.



Delområdets totala trend bedöms som varken positiv eller negativ då nyckeltalen för jordbruksmark och näringsläckage visar på negativa trender medan ekologiskt odlad mark och marker med miljöstödd visar på positiva trender, vilka dock på senare år har stagnerat.



Åkerarealen i Malmö kommun ökade något under år 2016 men arealen har totalt sett minskat med nästan en tredjedel sedan år 1981. Andelen ekologiskt odlad mark i kommunen ligger i princip på ungefär samma nivå som år 2009. Utsläppen av kväve och fosfor till Öresund, som sker via vattendragen, varierar kraftigt mellan åren och visar varken på några tydliga positiva eller negativa trender totalt sett. Arealen ängs- och betesmark med miljöstödd har under åren från 2009 legat på samma nivå, kring 350 ha, medan arealen som erhåller olika typer av miljöstödd för minskat näringsläckage har haft en minskande trend sedan år 2001 för att år 2014 nästan helt försvinna.



Figur 13. Andel ekologiskt odlad jordbruksmark i Malmö. Datakälla: Jordbruksverket.

Nyskapande av småbiotoper i odlingslandskapet pågår kontinuerligt på den kommunalt ägda marken och under året har även en stor översilningsäng nyskapats vid Vombsjön, på mark som Malmö stad äger utanför kommungränsen. Under år 2017 har kommunen, vid förnyande av avtal med arrendatorer som brukar marken ekologiskt, skrivit in ett krav i avtalet att de även framöver ska bedriva ekologisk odling. Inom arbetet med Leader Söderslätt, som bedriver lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden, har under året ansökningar inkommit för ett flertal projekt i de delar av Malmö som ligger utanför tätorten, vilket visar på ett stort engagemang för landsbygdsfrågorna. Ett projekt avseende en lokal livsmedelsstrategi för Malmö har hittills beviljats medel och kommer att startas upp under kommande år.

Vilka insatser behövs?

Det är viktigt att arbetet med att ta fram en strategi för hur Malmös landsbygd ska användas, utvecklas och skyddas, prioriteras inom den kommunala organisationen. En av översiktsplanens övergripande prioriteringar är att staden främst ska växa inåt, innanför Yttre Ringvägen. Därmed behövs en långsiktig målsättning tas fram för bland annat den jordbruksmark som ägs av Malmö stad eftersom den inte längre bara ska förvaltas i väntan på exploatering. Berörda aktörer på landsbygden och inom kommunen måste samarbeta i detta strategiarbete för att ta tillvara områdets utvecklingspotential så att strategin gynnar både landsbygdens och stadens invånare.

För att både förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald och minska näringsläckaget ute i landskapet måste Malmö stad öppna upp kulverterade vattendrag och anlägga skydds zoner längs desamma. Även anläggandet av gröna stråk såsom ridvägar och beträddor behöver utvecklas och öka ute i jordbrukslandskapet för att gynna den biologiska mångfalden. Sammantaget förbättrar detta även tillgängligheten för Malmöborna och ökar deras möjligheter att utnyttja närliggande landsbygd för rekreation och friluftsliv. Malmö stad kan dessutom berika jordbruksmarken och stärka ekosystemen genom att nyanlägga biotoper av betydelse, som exempelvis pilevallar och dammar i jordbrukslandskapet. Omställning av mark till ekologisk produktion eller annat bruk som främjar ekosystemtjänster behöver också fortsatt prioriteras på den kommunalt ägda marken genom att till exempel ge företräde till jordbrukare som vill odla ekologiskt, då mark blir ledig för arrendering.

Vattentillgångarna ska skyddas



Malmö ska år 2020 ha en ledande roll i alla vattenråd som berör kommunen. Grundvattnet har potential som framtida vattenresurs för olika ändamål. Utförseln av näringsämnen och föroreningar till Öresund, via exempelvis de små vattendragen, ska minska.

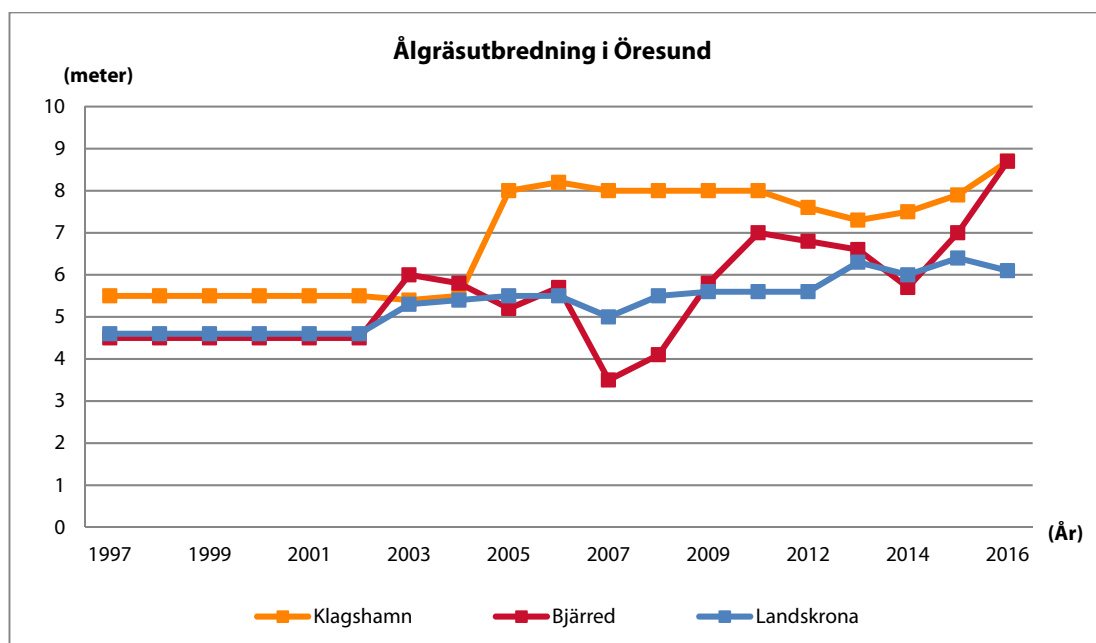


Målet ser delvis ut att kunna uppnås då grundvattenuttaget numera ligger på nivåer som är rimliga med hänseende till långsiktigt nyttjande av dricksvattenresursen.

Utsläppen av kväve och fosfor från avloppsreningsverken har historiskt sett också minskat även om de ökat något under senare år. Delområdet totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen, såsom badvattenkvalitet, kväve- och fosforutsläpp, ålgräsutbredning, skrubbskädda och grundvattenuttag visar på positiva trender.

Grundvattenuttaget ur Alnarpsströmmen via Grevietäkten har alltsedan 2000-talets början legat på en avsevärt lägre nivå än den gjorde under 1900-talets mitt. Dricksvattenförbrukningen för hela Malmö har sedan år 2005 legat kring 25 miljoner kubikmeter per år med ett lägsta värde år 2009 på 23,7 miljoner kubikmeter. En totalt sett minskad belastning på Öresund av närsalterna kväve och fosfor från kommunens avloppsreningsverk visar på en positiv trend medan näringsämnesutsläppen via de mindre vattendragen varierar kraftigt mellan åren och inte visar någon övergripande trend.

Badvattenkvaliteten vid kommunens badplatser i Öresund har förbättrats något sedan år 2008. Totalt sett visar mängden bräddat, orenat avloppsvatten från ledningsnätet i Malmö en ökande tendens, mycket på grund av de extrema nederbördssituationer som förekommit under vissa år. Djuputbredningen av ålgräs i Öresund har totalt sett ökat i Malmös närhet sedan början på 2000-talet vilket tyder på ett förbättrat ljusklimat i vattnet. Skottätheten hos ålgräset i Klagshamn har ökat medan den minskat något i andra delar av Öresund. Medelvikten på fångade skrubbskäddor har bara varierat lite under åren och deras fysiologiska kondition har varit relativt stabil.



Figur 14. Djuputbredning av ålgräs vid tre provtagningsstationer i Öresund. Datakälla: Öresunds Vattenvårdsförbund.

Vattnet i Öresund och Sege å uppnår inte god status enligt vattendirektivets klassning och grundvattnet i Malmös centrala delar är i hög grad förorenat. Malmö stad ingår i olika samarbetsorganisationer för att förbättra vattenstatusen i kommunen och deltar i Segeåns

Vattenråds arbete med att minska näringsämnesutsläppen till Öresund och i Sydvästkånes grundvattenkommittés arbete för ett grundvatten av god kvalitet. Malmö stad är även delaktiga i det dansk-svenska Öresundsvattensamarbetet som arbetar för ett stärkt skydd av Öresund och i arbetet mot marin nedskräpning och mikroplaster i den internationella miljöorganisationen KIMO tillsammans med andra kommuner i länderna kring Nordsjön.

En skrift kallad "Malmös vatten – Kunskaps- och planeringsunderlag" håller på att tas fram. Planeringsförutsättningar, mål och strategier för hav, ytvatten och grundvatten inom kommunens hela geografiska område, även havsområdet, beskrivs i detta övergripande dokument som utgör ett viktigt underlag till Översiktsplanen. Under våren 2017 har Malmös första Skyfallsplan antagits och den behandlar regn som inte kan tas omhand av dagvattensystemet och som orsakar skador på bebyggelse, olägenheter för invånarna samt trafikstörningar. Informationsspridning avseende läkemedel, farligt avfall med mera sker kontinuerligt, via ett flertal informationskanaler, för att göra hushåll och verksamheter uppmärksamma på att deras hantering påverkar vattenkvaliteten i Malmös vattenområden.

Vilka insatser behövs?

Arbetet med att minska bräddningar av orenat avloppsvatten till kanaler, bäckar och Öresund är viktigt att driva vidare för att bättre kunna skydda recipienterna vid stora nederbördsmängder. Den gällande dagvattenstrategin behöver revideras så att kraven i ramdirektivet för vatten kan följas samt att ytterligare ekologisk dagvattenhantering kan främjas. Vattendirektivet kräver även att vattenfrågorna löpande beaktas i all detaljplans- och bygglovshantering för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte överskrids i kommunens vattenförekomster. Det är också viktigt att även fortsättningsvis informera Malmöbor och olika verksamheter om hur läkemedels- och kemikalierester ska hanteras för att undvika att skadliga ämnen hamnar i Malmös vattenrecipienter. Deltagande i olika typer av vattenorganisationer och det gränsöverskridande arbetet med att förbättra vattenmiljöerna i och kring Malmö behövs även framöver för att kunna åstadkomma en vattenhantering som är långsiktigt hållbar.

Malmönaturen ska värnas

Biologisk mångfald ska bevaras och utvecklas genom skydd och skötsel av naturen. Särskilt viktigt är att ta ansvar för de hotade och sällsynta arter som lever i kommunen. Malmöbornas kunskap om och engagemang för naturen ska öka.



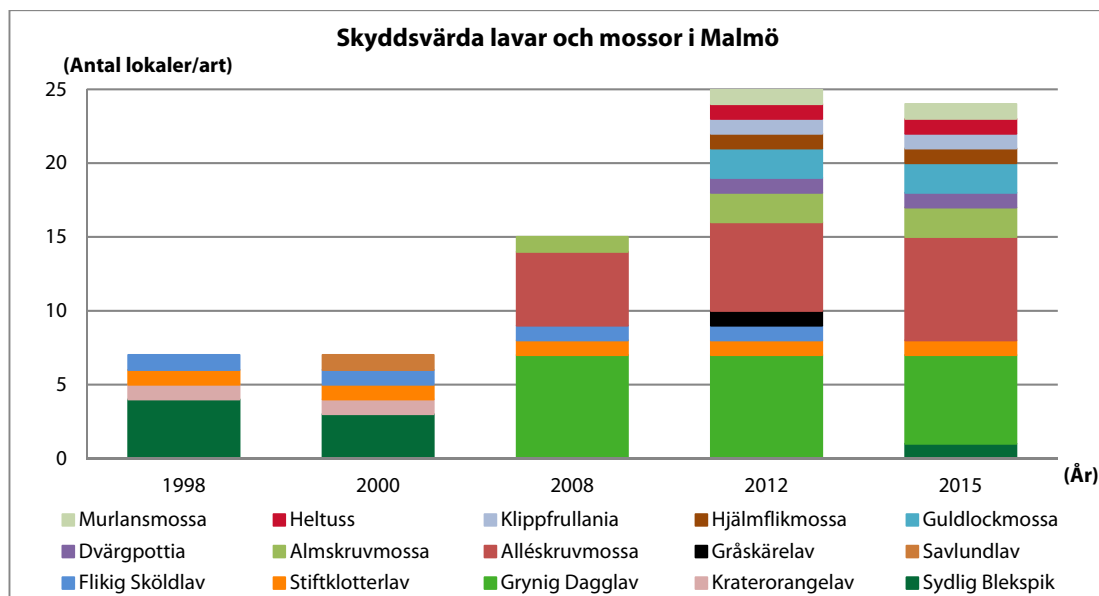
Målet ser ut att bli svårt att nå då preliminära uppgifter från den påbörjade revideringen av Malmös naturvårdsplan tyder på försämrade naturvärden jämfört med år 2012. Dock har tre naturreservat bildats i Malmö de senaste åtta åren och

dessutom finns flera hotade och sällsynta arter av fladdermöss samt lavar och mossor i kommunen. Det behövs också statistik som tydligare belyser tillståndet för biologisk mångfald samt även information angående Malmöbornas kunskap om och engagemang för naturen. Delområdets totala trend bedöms som varken positiv eller negativ då nyckeltalen för skyddad areal, ålgräs samt lavar och mossor visar på svagt positiva trender medan grönyta och fladdermöss visar på negativa trender.

Tre naturreservat har skapats i kommunens västliga delar, sedan år 2008, men den skyddade arealen utgör endast 4,5 procent av Malmös totala land- och vattenareal. Ålgräsets djuputbredning har totalt sett ökat på det tre redovisade provtagningsstationerna sedan början på 2000-talet vilket tyder på att ljusklimatet i vattnet har förbättrats. Antalet fladdermusarter har minskat något mellan år 2008 och 2016, dock har två arter upptäckts som tidigare inte hittats under inventeringarna mellan år 1998 och 2002. Däremot påträffades avsevärt fler skyddsvärda lavar och mossor vid de senaste inventeringarna år 2012 och 2015. Både den totala arealen



grönnya i Malmö och per invånare ser ut att ha minskat. Dock är de senaste uppgifterna inte helt jämförbara med tidigare statistik då metoderna som används för att ta fram statistiken förbättras kontinuerligt.



Figur 15. Antal påträffade arter av skyddsvärda lavar och mossor vid några olika lokaler i Malmö. De inventerade platserna har förändrats under årens lopp eftersom en del av lokalerna inte har gått att återinventera då träden tagits bort eller platserna blivit otillgängliga. Datakälla: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Arbetet med att bilda ett naturreservat på Klagshamnsudden, med dess unika naturvärden, har fortsatt under år 2017. Samrådsförslaget, med tillhörande skötselplan, har bearbetats och inkomna synpunkter har beaktats. Beslut om det kommunala naturreservatet förväntas bli taget av kommunfullmäktige under år 2018. Inom Malmö stad pågår även diskussioner om vilka andra områden som ska prioriteras i det fortsatta arbetet med att skydda natur i Malmö. På initiativ av ideella organisationer på både dansk och svensk sida pågår sonderingar kring möjligheter till ett utökat skydd av Öresund. Malmö stad har, med finansieringsstöd från Länsstyrelsen, fortsatt arbetet med att undersöka konsekvenserna i Malmö om ett biosfärsområde bildas.

Under år 2017 har revideringen av Malmös naturvårdsplan från år 2012 påbörjats. Av 172 utpekade områden har drygt 100 återinventerats. En naturvärdesbedömning påbörjades där förändringar i områdenas naturvärdesklass undersöktes. Även en översiktlig artinventering av floran gjordes i områdena. Resultaten från 2017 års inventering kommer att analyseras tillsammans med resultaten från nästa års avslutande inventering och därefter resultera i en uppdatering av naturvårdsplanen. Naturvärdesklassningen i områdena som besöktes under år 2017 har förändrats en del, framför allt negativt, sedan år 2012. Ungefär 17 procent av de inventerade områdena har fått en sämre klassning. En stor anledning till försämringen av naturvärdesklasserna i många områden är igenväxning på grund av utebliven skötsel då kväveälskande arter spridit sig på bekostnad av andra. Även klimatförändringarna har visat sig vara en stor bidragande orsak till nedgång för många arter inom floran enligt nya forskningsrön. Ett problem för den biologiska mångfalden i parkerna är att skötseln däremot är för ensidig och/eller för intensiv. Fyra procent av områdena har försvunnit genom exploatering och ytterligare 10 procent har delvis exploaterats. De preliminära resultaten från florainventeringen visar bland annat på att 460 arter av örter samt 111 arter av träd och buskar noterades. Utav dessa är 25 rödlistade arter, vilket innebär att de är med i den svenska klassningen av hotade och sällsynta arter.

Under 2017 har flera åtgärder utförts inom ett projekt vars syfte är att återställa och förbättra bevarandestatusen för grod- och kräldjur i Natura 2000-områden i bland annat södra Sverige. Projektet finansieras av EU Life Nature och i Malmö har två vatten i Limhamns kalkbrott restaurerats för att gynna den grönfläckiga paddan. Malmö stad har även jobbat med att skapa och restaurera vatten för grodor och andra vattenlevande djur på ett flertal platser vilka gett olika resultat. I flera dammar på Lernacken (inom Bunkeflo strandängars naturreservat) finns det nu en stor population av lekande grönfläckiga paddor. Däremot har en annan restaurering av dammar, söder om Lernacken i norra Bunkeflo strandängar, gett sämre resultat än väntat på grund av igenväxning och för höga salthalter i vattnet. Populationen av grönfläckig padda i Norra hamnen är fortfarande god, trots att stora utfyllnader och omvandlingar i närområdet har skett. Populationen där har minst 800 vuxna individer och reproduktionen bedöms till minst 80 000 årsungar. Totalt sett har populationen av grönfläckig padda en positiv trend i Malmö kommun.

I Limhamns kalkbrott upptäcktes under år 2017 en ny växtart för Norden, den gulblommiga gentianaväxten gulört. Ett mindre bestånd växer även precis norr om brottet. Fjolårets återinplantering av en annan växt, kritsuga, i Limhamns kalkbrott var lyckad och växten blommade på några av utsättningsplatserna. Växten hittades i Limhamn i början av 1800-talet men försvann 1946. Övriga fynd av bland annat den rödlistade växten flockarun och sexfläckig bastardsvärmare, vilken anges som nära hotad på rödlistan, gjordes under sommaren 2017 längs Yttre Ringvägens sandiga vägslänter. Pilgrimsfalken lade ägg igen i Limhamns kalkbrott, för första gången på 12 år, men på grund av störning övergavs äggen. Misteln, som upptäcktes år 2011 och växte vid randen på brottet har försvunnit under året. Den var den första vildspridda misteln i Skåne sedan mitten av 1700-talet. Berguven försvann under sommaren från kalkbrottet men har under hösten återkommit och hörts hoa på ännu okänd plats vid brottet.

I oktober år 2017 invigdes Malmös marinpedagogiska center vid Ribersborgsstranden. Anläggningen består av utställningsrum med akvarier, laboratorium och lektionssal för att undervisa skolbarn om havet. Utställningar och akvarier är även öppna för allmänheten under sommarmånaderna. Naturbåten är ett koncept där skolelever i Malmö får åka ut och undersöka livet i Öresund. Genom olika pedagogiska arenor inom Malmö stad har 43 gymnasie- och högstadielklasser under år 2017 varit ute till havs och studerat flora och fauna. Under sommarens "Hamnfestivalen på Limhamn" genomfördes även turer för allmänheten, med stöd från SEA-U Marint Kunskapscenter, där totalt 180 personer deltog. Malmö stad utökade under år 2017 antalet guidningar och arrangemang i Limhamns kalkbrott. Platserna till de guidevandringarna fylldes snabbt och mer än 5 100 personer, vilket är nästan två gånger så många som året innan, deltog i guidevandringar utifrån olika teman såsom natur, geologi och industrihistoria. Dessutom deltog ungefär 7 500 personer vid olika typer av arrangemang i brottet såsom "Kalkbrottsloppet" i september månad och "Sten och Fossil" i oktober. Det stora intresset för dessa typer av aktiviteter tyder på att många Malmöbor vill få ta del av och lära sig mer om miljöer som annars inte är så tillgängliga inom kommunen, såsom kalkbrottet och Öresund.

Vilka insatser behövs?

Arbetet med att aktualisera och utöka Malmös Naturvårdsplan behöver fortsatt prioriteras inom Malmö stad under kommande år. Den påbörjade återinventeringen behöver kompletteras med besök av resterande områden som är utpekade i naturvårdsplanen. Planen behöver uppdateras genom att eventuella nya områden läggs till och försvunna områden tas bort. Naturvårdsplanens mål om naturvärden, biodiversitet och ekosystemtjänster måste konkretiseras och en genomförandestrategi för arbetet behöver tas fram. För att nå framgång i naturvårdsarbetet

behöver även den ekologiska kompetensen stärkas och spridas inom den kommunala organisationen.

Ytterligare värdefulla områden inom kommunens gränser behöver skydd av olika slag och arbetet med hotade och sällsynta arter behöver utökas avsevärt för att säkerställa att många fler av dessa arters livsutrymme tillgodoses. För att öka naturvärdena i naturområden och parker behöver Malmö stad arbeta fram en strategi med förslag på generella åtgärder såsom exempelvis naturvårdande skötsel.

Naturen i östra Malmö behöver göras mer tillgänglig så att Malmöborna enkelt kan besöka även fina områden i kommunens östra delar. För att öka Malmöbornas engagemang och kunskap om naturen behöver olika intressanta, lokala platser lyftas fram och på olika sätt göras lättillgängliga för allmänheten, såsom Robotfältet, Sollidendammarna, Björklundadammen samt Öresund. Då största delen av Malmös befolkning saknar tillgång till båt är verksamheter som Naturbåten av största vikt för att kunna få Malmöborna att ta del av havet och dess natur. Kommunikation kring natur och ekosystemtjänster behöver stärkas även fortsättningsvis både internt i Malmö stad och med Malmöborna för att öka kunskapen om Malmös gröna och blå naturvärden.

I Malmö är det lätt att göra rätt



År 2020 präglas resursanvändningen av hållbarhet och långsiktighet. Det är enkelt att göra hållbara val av varor, tjänster, resor och avfallshantering för såväl näringslivet, malmöborna som i Malmö stads organisation.

Arbetet med att göra det lätt att göra rätt i Malmö pågår på många skilda sätt både inom den kommunala organisationen och i Malmö som helhet. Hållbarhetskrav tas med i allt fler avtal som Malmö stad tecknar och produkter som inte lever upp till exempelvis kvalitets- eller kemikaliekraven tas bort ur sortimentet. En större andel av avfallsmängden från de som bor och jobbar i Malmö tas omhand och återvinns och intresset för att sortera ut fler material är stort hos malmöborna. Olika former av samarbeten och samverkan pågår där kommunen tillsammans med akademien och privat samt ideell sektor arbetar för att öka malmöbornas kunskap om vad en hållbar utveckling innebär och samtidigt höja deras engagemang för att delta i det gemensamma skapandet av en hållbar framtid.

Prioriterade områden för att resursanvändningen ska präglas av hållbarhet och långsiktighet och att det ska vara enkelt att göra hållbara val i Malmö är att dels höja människors kunskapsnivå avseende olika produkters miljöpåverkan dels skapa enkla och lättanvända system för omhändertagande av produkter för både återanvändning och återvinning. Inom den kommunala organisationen kan allt fler produkter med miljö- och hållbarhetsmässigt dåliga egenskaper plockas bort ut inköpssystemet. Verksamheter av skilda slag som på olika sätt tar hand om, förädlar och förändrar, både varor och tjänster, behöver utvecklas och etableras så de kan drivas på ett långsiktigt hållbart sätt. Även beteendeförändringar hos malmöborna behövs för att nå målet. Fler måste göra hållbara val i sin vardag. Dessa beteendeförändringar kan komma tillstånd delvis genom ”kampanjer” där kommunen samverkar med andra aktörer.



Miljömålet består av fem delområden som alla berör arbetet med att göra samhällets resursanvändning mer långsiktigt hållbar. Ett av delområdena ”avfallet ska återvinnas” ser ut att kunna uppnås inom utsatt tid medan de övriga fyra ”hållbar upphandling”, ”användningen av farliga ämnen ska minska”, ”Malmö - en kunskaps- och innovationsstad” samt ”hållbar konsumtion och livsstil” ser alla ut att delvis kunna uppnås till år 2020. Totalt sett bedöms därmed miljömålet att endast till viss del vara möjligt att uppnå inom miljöprogrammets tidsram. Miljömålets trend bedöms vara positiv då flertalet av nyckeltalen inom miljömålets fem delområden uppvisar en positiv trend.

- Hållbar upphandling
- Användningen av farliga ämnen ska minska
- Avfallet ska återvinnas
- Malmö - en kunskaps- och innovationsstad
- Hållbar konsumtion och livsstil

Hållbar upphandling

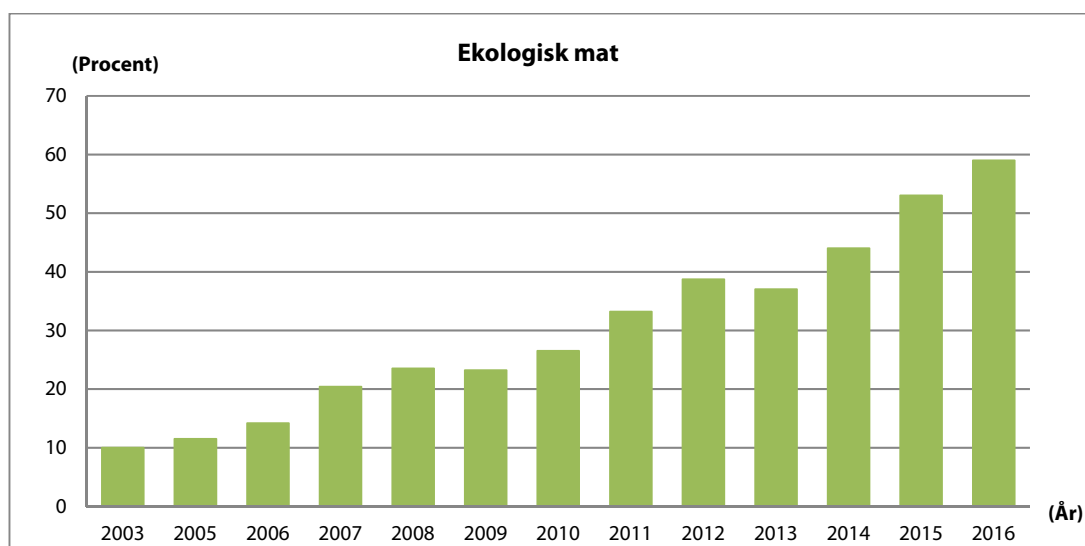


Malmö stad ska se över upphandlings- och inköpsrutiner samt den kommunala organisationens förbrukning av resurser. Andelen ekologiska och närproducerade livsmedel som köps in till Malmö stad ska öka.



Totalt sett är det oklart om målet kommer att kunna uppnås då det i dagsläget saknas nyckeltal för andelen närproducerade livsmedel av totalt inköpta, samt för användningen av varor och tjänster för att mäta den kommunala organisationens förbrukning av resurser. Målet ser ut att delvis kunna uppnås då både den ekologiska maten och miljöbilarna ökar starkt inom Malmö stad. Vissa av målen i kommunens policy för hållbar utveckling och mat kommer dock, enligt halvtidsutvärderingen, att vara svåra att nå. Bland dessa kan nämnas målet att utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 procent mellan år 2002 och 2020, samt att all representationsmat ska vara klimatanpassad och ekologisk samt etiskt certifierad, där så är möjligt. Delområdets totala trend bedöms som positiv då både den ekologiska maten och miljöbilarna visar på positiva trender.

Malmö stads inköp av ekologiska livsmedel har ökat alltsedan år 2003 och låg år 2016 på 59 procent av de totala matinköpen inom den kommunala organisationen. Målet till år 2020 är att all mat som serveras i Malmö stad ska vara ekologisk. Andelen miljöfordon enligt Malmö miljöbilsstrategis kriterier uppvisar en ökande trend och år 2016 uppgick de till drygt 83,7 procent, vilket innebär att målet på 80 procent uppfylldes år 2016. Ett nytt mål har satts för år 2018 på 90 procent miljöfordon som drivs med biogas, vätgas eller el (även laddhybrider) inom den kommunala organisationen.



Figur 16. Andel ekologisk mat inom Malmö stads organisation. Datakälla: EkoMatCentrum.

En ny policy för Malmö stads inköpsverksamhet har tagits fram och förväntas behandlas i kommunfullmäktige i februari 2018. Under året har också en hållbarhetsanalys utarbetats med syfte att skapa en prioriteringsordning över vilka avtalsområden som behöver hanteras först utifrån social och ekologisk hänsyn.

Totalt har 65 avtal som innehåller hållbarhetskrav tecknats under året. Den höga siffran beror på ett stort antal nya avtal för möbler: 49 nya avtal med totalt 15 olika möbelleverantörer. Varje möbelavtal innehåller flertalet krav gällande kemiska ämnen i möbler såsom till exempel ytbehandling, flamskydd, lim och så vidare. Innan avtal tecknades redovisade leverantörerna det kemiska innehållet i samtliga möbler i grundsortimentet till förskolan. Upphandling av skapandematerial har lett till två nya avtal under året. Denna upphandling präglades av ett stort engagemang inom berörda förvaltningar, flertalet kommunikationsinsatser samt ett gediget

förarbete med att välja ut ett omfattande produktsortiment som överensstämmer med både Malmö stads pedagogiska och kemikaliesmarta ambitioner. Upphandlingen har resulterat i ett grundsortiment som är noga utvalt och även testat utifrån krav på pedagogik, kvalitet och miljöegenskaper. Grundsortimentet presenterades på en välbesökt produktmessa för beställare av skapandematerial i oktober 2017 där det fanns möjlighet att prova på produkterna i skapande verkstäder. På mässan, vilken besöktes av ungefär 80 inköpare, fanns också möjlighet att prata med representanter från Malmö stad som arbetat med upphandlingen.

I Malmö stad är de sociala perspektiven i upphandling indelat i: sysselsättningsfrämjande villkor, arbetsrättsliga villkor samt etiska villkor. Metoden för sysselsättningsfrämjande villkor håller på att ta form och villkoret, som innebär att leverantören i dialog med Malmö stad identifierar förutsättningar för att ta emot arbetssökande personer på praktik och anställning i sin verksamhet, har ställts i fem avtal för lokalvård. Arbetet fortskrider med att utforma användarvänliga och uppföljningsbara arbetsrättsliga villkor som kan användas i Malmö stads olika entreprenad- och tjänsteupphandlingar. Etiska krav på mänskliga rättigheter har ställts i tio kommunövergripande avtal under året. Uppföljningen av krav på mänskliga rättigheter sker enligt en strukturerad form och under året har fyra leverantörers arbete kontrollerats. Uppföljningen har skett genom kontorsrevisioner, där dokumentation granskas hos leverantörerna, men även genom fabriksrevisioner, där revisorn granskar fabriken på plats. Även kemikaliekrav har kontrollerats mer i detalj under året genom kemisk analys. Det kemiska innehållet i produkter som används av barn och som finns på stadens avtal för gymnastikmaterial har analyserats med hänsyn på tungmetaller i läder och mjukgörande ämnen i plastmaterial. Då kemiska ämnen som är reglerade i kemikalielagstiftningen, och inte är önskvärda i barns miljö, hittades i några produkter har dessa produkter nu plockats bort och ersatts av bättre. Detta har även resulterat i att frågan om produkternas kemiska innehåll har hamnat i fokus för leverantörerna.

Inom Malmö stad fortsätter lärandeprocessen avseende cirkulär ekonomi. Med stadens möbelkonsumtion i fokus har ett förvaltningsövergripande samarbete initierats inom ramen för ett interreg-projekt om cirkulär ekonomi. I arbetet med Malmö stads ”Policy för hållbar utveckling och mat” har under året ungefär 800 personer inom både förskolan och äldreomsorgen utbildats på temat mat och klimat med syfte att öka andelen växtbaserade råvaror och minska matsvinnet inom verksamheterna.

Vilka insatser behövs?

I egenskap av betydande inköpare på marknaden, kan Malmö stad hjälpa till att driva på så att utbudet av både varor och tjänster blir mer hållbart, speciellt inom de produktkategorier där Malmö stad har stora inköpsvolymerna. En förutsättning för ett lyckat arbete med hållbar upphandling inom Malmö stad är att det inom de värdemässigt stora produktområdena finns spetskompetens tillgänglig för dem som arbetar med upphandlingsprojekt och avtalsprocesser så korrekta hållbarhetskrav kan ställas och följas upp.

Hållbarhetsstrategier behöver utarbetas för de tre kategorier som identifierats i Malmö stads kommunövergripande upphandlingsprojekt och avtalsprocesser, nämligen förbrukningsmaterial, tjänster samt IT-relaterade varor och tjänster. Malmö stad behöver fortsätta utveckla uppföljningen av ställda avtalsvillkor på såväl miljöområdet som för sociala villkor. Avtalsstroheten behöver bevakas och följas upp så att inköp inte sker av varor som varken är upphandlade eller avtalade. Kommande år krävs fortsatt kraftfulla insatser för att uppnå målen i Malmö stads ”Policy för hållbar utveckling och klimat”. Arbetet med att minska matsvinnet och införa mer växtbaserade menyer inom Malmö stads verksamheter behöver fortsätta. I sin representation och evenemangsverksamhet måste Malmö stad föregå med gott exempel och servera mat som är klimatanpassad och ekologisk samt etiskt certifierad i de varugrupper där detta är relevant.

Användningen av farliga ämnen ska minska



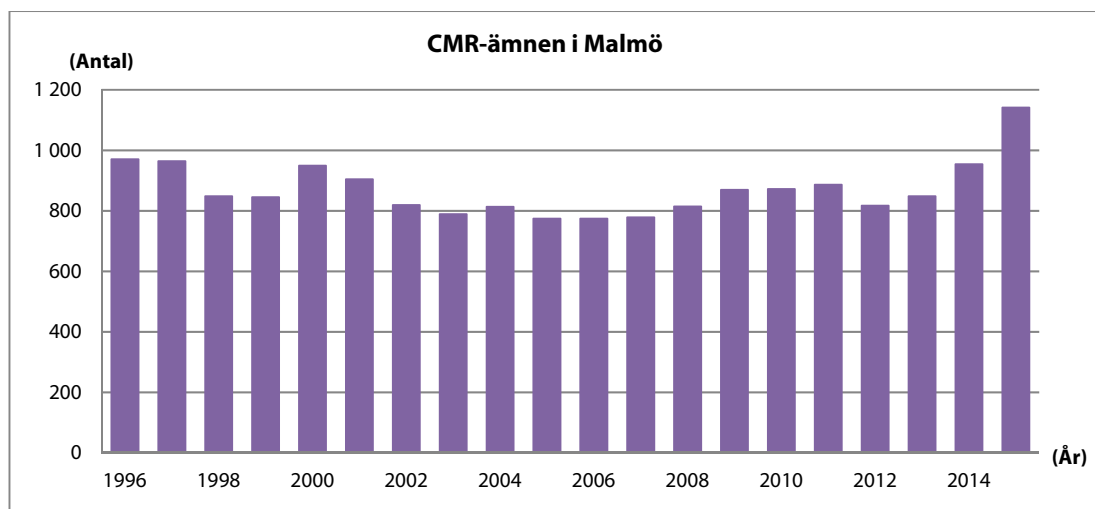
Genom information, samarbete och tillsyn ska farliga ämnen fasas ut ur kretsloppet. Malmö stad ska välja bort varor med sådana ämnen redan vid upphandlingen. Hållbara materialval ska göras inom alla sektorer.



Det är oklart om målet kommer att kunna uppnås då det saknas nyckeltal som visar hur Malmö stad arbetar med dessa frågor dels genom information, strategiskt arbete och tillsyn, samt dels i samband med upphandlingen och vid inköpen. Den nyligen antagna kemikalieplanen för barn och unga är dock ett viktigt nytt verktyg i kommunens fortsatta arbete med att välja bort användningen av farliga ämnen i verksamheten. Målet ser delvis ut att kunna uppnås då de flesta nyckeltal visar på minskad förekomst av farliga ämnen i omgivningen. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen såsom farliga ämnen i slammet från avloppsreningsverken och i hamnsedimenten samt utsläppen vid olyckor visar på positiva trender.

Insamlingen av farligt avfall har totalt sett legat på en lite lägre nivå de senaste fem åren jämfört med 2000-talets första elva år och under år 2016 halverades nästan den insamlade mängden jämfört med året innan. Om detta är positivt eller negativt är svårt att avgöra då det dels kan bero på minskad användning av produkter med farliga ämnen dels på att inte allt det farliga avfallet som uppkommer samlas in. Förekomsten av farliga ämnen i slammet från reningsverken har totalt sett minskat sedan början på 1990-talet även om variationen mellan åren ibland har varit stor.

Utsläpp av farliga ämnen vid olika typer av olyckor där räddningstjänsten ingripit ökade för tredje året i rad och uppgick år 2016 till drygt 60 stycken, efter att de föregående sex åren ha varierat mellan 33 och 50 stycken per år. Antalet var dock som högst mellan år 1996 och 2005 med en topp på 156 stycken år 1999. Antalet oljeutsläpp inom Malmös havsområde ökade under år 2016 och uppgick till fem stycken. Fyra år under den redovisade tioårsperioden har däremot inte något utsläpp registrerats. Vid undersökningen av marint mikrokräp år 2015 var koncentrationen generellt högre i Öresund än kring Skånes kust i övrigt. Förekomsten av tungmetaller i undersökta hamnsediment uppvisar en minskande trend förutom vid den senaste inventeringen år 2013 då värdena för bly, kvicksilver och kadmium alla ökade lite. Antalet kemiska produkter, vilka är cancerframkallande, genotoxiska eller reproduktionstoxiska, och som importerats eller producerats av företag i Malmö har varierat över åren. År 2015 uppgår antalet till drygt 1140 stycken, vilket är det högsta antalet för hela perioden.



Figur 17. Antal kemiska produkter med CMR-ämnen importerade eller tillverkade av företag i Malmö. CMR-ämnen är ämnen som är cancerframkallande, mutagena (genotoxiska) och reproduktionstoxiska. Datakälla: Kemikalieinspektionen.

I oktober 2017 antog kommunstyrelsen en kemikalieplan med fokus på barn och unga 2017-2019 vilken tagits fram i ett brett samarbete mellan Malmö stads förvaltningar och bolag. Som ett led i arbetet med planen har Malmö stads samtliga förste förskollärare utbildats och väglett i arbetet för en kemikaliesmart vardag för barn i förskolan. Kemikaliekriterier ska också tas fram som ska användas i byggprocessen vid både nybyggnation och renovering av lokaler för barn och unga, så barnens miljö blir mer hälsosam. Malmö stad har under året arbetat med upphandling av lekmaterial och skapandematerial där produkterna i grundsortimentet har valts utifrån pedagogiska och funktionella egenskaper samt kvalitets-, miljö- och kemikalieegenskaper. I oktober månad år 2017 anordnades en produktmässa för kommunens beställare i syfte att lansera det nya ramavtalet samt betona vikten av att handla inom kommunens ramavtal, vilken besöktes av ungefär 80 inköpare.

Enligt ett beslut i kommunfullmäktige ska kommunen verka för att mikroplaster fasas ut och ersätts med miljövänliga produkter och lösningar i så hög utsträckning som möjligt. Under året har arbete pågått med en kunskapssammanställning avseende hur situationen är när det gäller mikroplaster i Malmö. Två filmer om mikroplaster och dess hälsoeffekter togs fram under år 2017 i syfte att öka kunskapen hos Malmö stads organisation men även hos Malmöborna. En båtborsttvätt togs i bruk under sommaren i Limhamns småbåtshamn. Därigenom kan båtägare, under vissa förutsättningar, rengöra sina båtskrov mekaniskt och behöver inte längre måla dem med biocidfärger som skadar havsmiljön.

Malmö har varit pilotstad i en fallstudie om kemikalier i staden som försökt kartlägga kemikaliernas ursprung, hur de rör sig i den urbana miljön samt var de tar vägen. Metoden ska utvecklas ytterligare av IVL Svenska miljöinstitutet så den kan utgöra ett stöd i kommunernas kemikaliarbete. Damm och materialprover från tio förskolor i Malmö har samlats in och analyserats med avseende på mjukgörare i golvmaterial. Resultatet visar att åldern på PVC-golvet kan avläsas i de mjukgörare som hittas i dammet och då flera PVC-mattor lagts ovanpå varandra så hittas mjukgörare från samtliga lager i dammet.

Under år 2017 inleddes ett samarbete med barnavårdscentraler i Malmö för att öka kunskapen om kemikaliefrågan hos blivande föräldrar. Informationsmaterial med kemikaliesmarta tips har spridits och i samband med föräldrautbildningen har nyblivna föräldrar utbildats i att tänka kemikaliesmart. Information om farligt avfall, hur det ska sorteras och var det ska lämnas in har kommunicerats på ett flertal sätt under år 2017 och ett arbete kring insamlingssystemen för farligt avfall har påbörjats genom en inventering av dagens insamlingsätt. Under året påbörjades också arbetet med en mer övergripande kemikalieplan, som ska gälla från år 2020, vars syfte är att minska Malmöbornas exponering för farliga ämnen.

Vilka insatser behövs?

Arbetet inom kemikalieområdet måste fortsatt prioriteras inom den kommunala organisationen. För att minska Malmöbornas exponering för farliga ämnen behöver en kemikalieplan för hela Malmö stads organisation arbetas fram som beskriver omfattningen och formerna för det kommunala kemikaliarbetet. Ökat samarbete inom den kommunala organisationen är en förutsättning för att kemikaliarbetet ska gå framåt. Framöver behöver speciellt arbetet med olika typer av mikroplaster samordnas inom kommunens verksamheter. Kemikaliekunskapen behöver bli bättre i Malmö stads organisation och även i samhället som helhet. Det behövs därför kunskapshöjande åtgärder både inom den kommunala verksamheten och för Malmöborna för att höja medvetenheten om farliga kemikalier och stärka människors handlingskraft i att kunna göra hållbara val i vardagen.

På upphandlingssidan behöver arbetet med att ställa miljökrav fortsätta så produkter med farliga egenskaper kan sorteras bort ur utbudet. Uppföljning av ställda krav i avtalen måste också fortsätta ske så levererade produkter motsvarar ställda krav. Vid ny- och ombyggnationer inom

Malmö stad måste krav även fortsättningsvis ställas på att kemikaliesmarta byggvaror och produkter ska användas. Ytterligare informationsinsatser krävs avseende farligt avfall för att uppmärksamma Malmöborna på dels vad farligt avfall är dels hur rester ska tas omhand efter användning.

Avfallet ska återvinnas

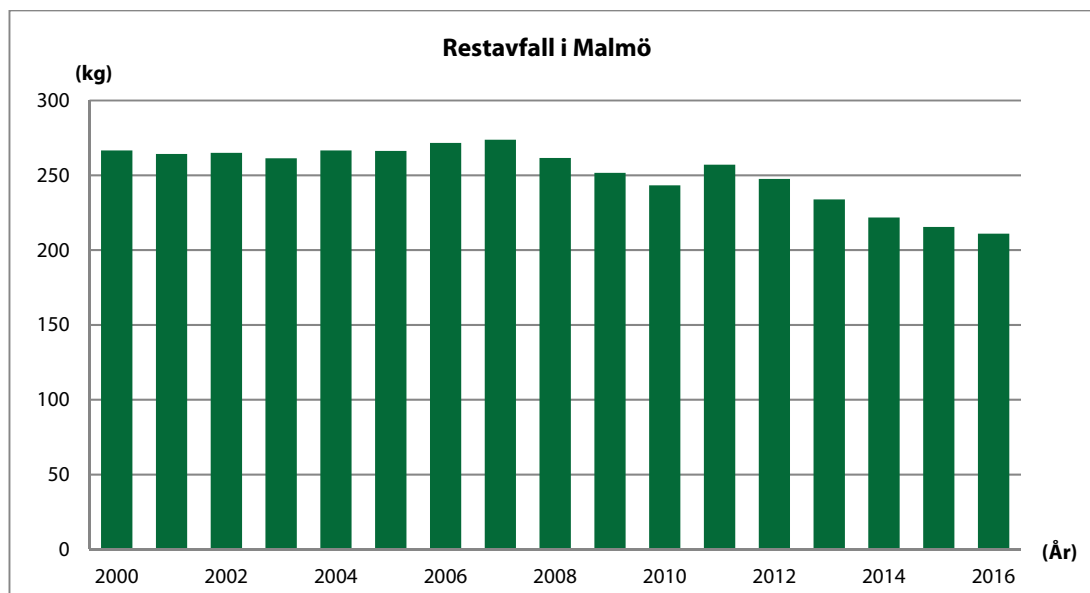


Utvecklingen med ständigt ökande avfallsmängder måste brytas. Ett effektivt sätt är att minimera uppkomsten av avfall. Systemet för återvinning och avfallssortering ska bli enklare och mer lättåtkomligt.



Målet ser ut att kunna uppnås då både den totala avfallsmängden och per person samt matsvinnet minskar och insamlingen av matavfall ökar. Också insamlingen av förpackningar har ökat något i Malmö medan tidningsinsamlingen minskat då mängden tidningar minskat i hela samhället. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen såsom mängden restavfall och matavfall samt matsvinnet visar på positiva trender.

Den totala mängden insamlat restavfall minskade under år 2016, för femte året i rad och ligger nu på nästan samma nivå som år 2000 då den var som lägst under den redovisade tidsperioden. När det gäller mängden insamlat restavfall per person i Malmö har denna tydligt minskat sedan den var som högst, år 2007, och var dessutom år 2016 som lägst under den redovisade tidsperioden. Minskningen beror till stor del på den pågående utsorteringen och insamlingen av matavfall då dessa mängder i stort ökar i samma omfattning som restavfallsmängderna minskar. Dock är Malmös stora befolkningsökning, som legat kring 5000 personer årligen sedan år 2006, även en bidragande orsak till minskningen. Det är svårt att säga om det är positivt eller negativt om insamlingen av farligt avfall minskar eftersom en minskad användning av produkter med farliga ämnen är önskvärd, men av det farliga avfall som uppstår ska så stor andel som möjligt samlas in.



Figur 18. Total mängd insamlat restavfall per invånare och år i Malmö. Datakälla: VA SYD.

Totalt sett har insamlingen av alla typer av förpackningar ökat jämfört med mätperiodens början år 2006. Tidningsinsamlingen har däremot minskat med nästan 70 procent under samma period. Detta beror på att mängden tidningar har minskat kraftigt bland annat på grund av övergången till digitala medier. Glasförpackningar har år 2016 de högsta insamlingssiffrorna för den redovisade perioden.

Andelen insamlat matavfall ökade återigen under år 2016 och uppgick till 42 procent av den totala mängden matavfall. Mängderna insamlat matavfall förväntas öka ytterligare kommande år då ännu inte alla verksamheter och flerfamiljshus i Malmö har matavfallssortering. Andelen mat som slängs i onödan (det vill säga det som kunde ätits upp om det hade tagits omhand på rätt sätt) har enligt fem års analyser minskat i Malmö från att vara 36 procent av rest- och matavfallet år 2012 till att vara 19 procent år 2016. Detta kan vara en positiv effekt av införandet av utsortering av matavfall som pågått i flera år inom kommunen.

Införandet av fastighetsnära insamling för alla villor i Malmö förbereds av VA SYD. År 2019 kommer villakunderna att erbjudas två fyrfackskärl vid sin tomt för full sortering av förpackningar och tidningar samt mat- och restavfall. Genom att på detta sätt öka servicen är förhoppningen att utsorteringen av förpackningar och tidningar kommer att öka. I kvarteret Spårvägen provas för närvarande en lösning för avfallshantering och sortering, med avfallskvarnar och underjordsbehållare för hela kvarteret, vilket gör att fastigheterna inte behöver miljörum.

Tillsammans med Sysav och dess ägarkommuner genomfördes under året en kampanj för att minska ”farligt avfall” vilken ska resultera i en film som kan användas i olika medier, t.ex. i sociala medier. Kampanjen ”Resterkocken” som startade under hösten år 2017 ska få skolelever medvetna om matsvinnet. Det är en tävling för alla skolbarn i årskurs 4-9 som görs tillsammans med alla Sysavkommuner och kostchefer i respektive kommun. Måltidspersonal inom Malmö stad utbildas i hur man kan arbeta för att minska matsvinnet och information och rådgivning för minskat matsvinn ges även till livsmedelsföretagen inom kommunen. På textilområdet pågår även arbete inom Malmö stad och Sysav med att utveckla insamling och omhändertagande av kläder som inte är lämpade för återanvändning men där textilfibern kan återvinnas.

Vilka insatser behövs?

Arbetet med genomförandet av Avfallsplan 2016-2020 är viktigt att prioritera så en mer hållbar avfallshantering kan utvecklas inom kommunen med lättillgängliga insamlingsssystem som gör det lätt att göra rätt för Malmöborna. Arbetet med att minska uppkomsten av avfall behöver prioriteras ytterligare både inom den kommunala organisationen och i Malmö som helhet. De tre fokusområdena i Avfallsplan 2016-2020: Hållbar konsumtion för minskade avfallsmängder, Hållbar sortering med ökad återvinning och Hållbar hantering för en renare miljö, innehåller åtgärder vilka delvis handlar om långsiktigt kommunikationsarbete och informationskampanjer som syftar till att öka kunskapen om sambandet mellan konsumtion och avfall och att motivera till ändrade konsumtionsbeteenden. För att uppnå en ökad sortering och återvinning behövs kommunikation som ökar kunskapen avseende olika produkters hantering efter användningen vilket i sin tur kan höja Malmöbornas motivation till att sortera.

Utöver kommunikation och information måste praktiska förutsättningar skapas för att underlätta för invånarna. Det behöver upprättas system och platser för att byta, låna, hyra, gemensamt äga och reparera saker samt andra lösningar för att underlätta för förändrade konsumtionsbeteenden som gör återbruk och återanvändning möjligt i vardagen. Det måste också skapas fler och lättillgängliga insamlingsplatser som möjliggör ökad sortering och insamling för Malmöborna. Bland annat är det viktigt att system för insamling av textilt avfall byggs upp så att återvinning av textilfibrer kan komma igång i stor skala i Malmö.

Malmö – en kunskaps- och innovationsstad



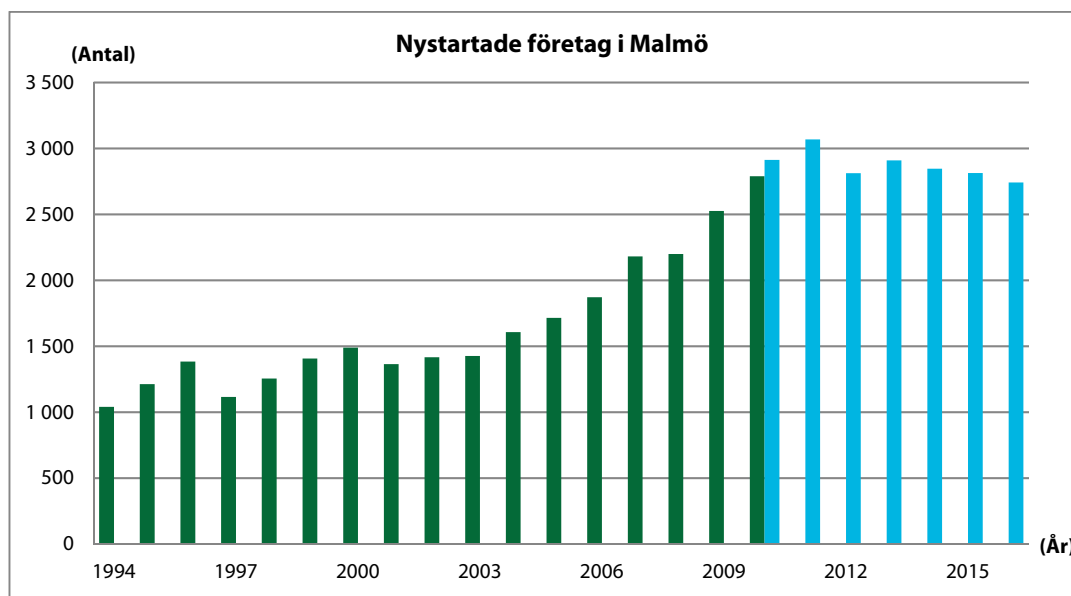
Malmö ska stärka befintliga cleantechföretag och attrahera nya företagsetableringar genom att fortsätta utvecklas som kunskaps- och innovationsstad.



Det är för närvarande svårt att bedöma om målet kan nås, då nyckeltal saknas för cleantechområdet och fler nyckeltal behöver tas fram för att bättre kunna beskriva och bedöma hur Malmö utvecklas som kunskaps- och innovationsstad. Målet ser dock delvis ut att kunna uppnås då den övervägande delen av de redovisade nyckeltalen utvecklas i riktning mot målet. Delområdets totala trend bedöms som positiv, då antalet studenter och lärare vid högskolan visar på positiva trender och de nystartade företagen också ligger på en hög nivå historiskt sett.

Nyckeltalet andelen sysselsatta inom miljösektorn i Malmö uppvisar varken en positiv eller negativ trend. Totalt sett ligger andelen av arbetskraften som är sysselsatta i miljöföretag på 1,4 procent år 2016 precis som år 2003 men den var som högst (1,8 procent) år 2008 och 2009. Antalet nystartade företag i Malmö har legat på omkring 2900 stycken under de senaste sju åren. Detta är mer än dubbelt så många som vid 1990-talets mitt. Sedan 1999 har antalet helårsstudenter vid Malmö högskola ökat med nästan 75 procent och de senaste sex åren har de uppgått till mellan 12 500 och 13 200 stycken. Andelen lärare som är disputerade har ökat under den redovisade perioden.

Det kompletterande nyckeltalet som visar på Malmös placering i en kommunranking är en subjektiv bedömning och väldigt beroende av hur kriterierna för rankingen är utformad. Det ger ändå en indikation på hur läget är på förskole- och skolområdet. Malmös placering förbättrades under år 2016 och är nu på plats 188 i SKL:s ranking av grundskolorna. Detta är den bästa placeringen Malmö erhållit och nästan ett hundra platser bättre än år 2010 då kommunen hamnade på plats 270.



Figur 19. Antal nystartade företag, totalt inom alla företagsformer, i Malmö. Med nystartat företag avses här ett helt nystartat eller en verksamhet som har återupptagits efter minst två års vilande. Från år 2010 förändras beräkningssättet och baseras bland annat på registerdata istället för direktinsamling av uppgifter. Datakälla: SCB.

Under år 2017 påbörjades arbetet med hur FN:s globala hållbarhetsmål ska implementeras lokalt i Malmö. Det nya kansliet för hållbar utveckling inom Malmö stad ska förutom att leda, samordna och stödja förvaltningarnas arbete med hållbar utveckling också vara en sammanhållande aktör i samverkan med omvärlden. Malmö högskola fortsatte under året sin

process mot att bli universitet från och med den 1 januari 2018. Staden fortsätter samtidigt att pröva olika former för samverkan med akademi och andra lärandeorganisationer med målet att öka kunskap om och engagemang för en hållbar utveckling. Några exempel är samverkansplattformen Mistra Urban Futures, ISU (institutet för hållbar stadsutveckling), Malmö som forskningskommun inom miljö och samhällsplanering och satsningen på kommundoktorander.

Arbetet med cleantech-frågor har förändrats under året då projektet Malmö Cleantech city avslutades år 2016 och arbetet på detta område har istället införlivats i Malmö stads näringslivsarbete. Samarbetet inom Idélab Kommendanthuset gick in i sin slutfas efter tre år och utvärderades under slutet av året. Samtidigt påbörjades en dialog med museet om ett nytt stort samarbetsprojekt kallat Wisdome, då Science center Malmö Museer fick ta emot 20 miljoner kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse för visualiseringsteknik i en kommande domteater.

InnoCarnival, innovationskarneval för barn och unga för en hållbar framtid, genomförs vartannat år, nästa gång är år 2018. Lärprocesserna mellan själva utställningarna är väl så viktiga och de drog igång under hösten med hjälp av ett antal olika aktörer. I slutet av oktober anordnades ett "Climathon" i Malmö för universitetsstudenter, där deltagarna fick tävla om att ta fram lösningar på lokala klimat- och hållbarhetsutmaningar under ett globalt 24-timmars event. Parallellt anordnades även ett mini-climathon för en skolklass. Skolsamarbetet med Naturskyddsföreningen fortsätter, bland annat genom samarbete på Apelgårdsskolan och Kryddgårdsskolan, kopplade till energifrågan. Kampanjen GO Malmö, Green Options Malmö, fortsatte nu med fokus på kreativ, smart och hållbar klädstil. Under hösten genomfördes också en stor kampanj om att återvinna textilier.

Vilka insatser behövs?

Systemperspektiv, tvärsektorielt lärande och samarbete inom staden har pekats ut av hållbarhetskansliet som nödvändiga förutsättningar för att lyckas implementera FN:s globala hållbarhetsmål lokalt i Malmö. Från nationellt håll pekas också särskilt på vikten av kommunikation och folkbildning för att lyckas med detta. Det behöver införas ett målinriktat arbete på styr- och ledningsnivå, samtidigt som stora insatser krävs på folkbildnings- och kommunikationsområdet, förmodligen både från nationell och från lokal nivå.

En strategi för att öka det pedagogiska stödet för undervisning om natur, miljö och hållbar utveckling behövs för att Malmö i framtiden ska kunna få kunniga och engagerade medborgare som har tillräcklig handlingskompetens för att göra hållbara val. Samarbetet mellan stad, akademi och andra lärandeinstitutioner behöver ytterligare fördjupas för att klara de många svåra och komplexa frågor som Malmö ställs inför i framtiden. Ett fortsatt arbete på cleantech-området är viktigt för att Malmö ska kunna vara en attraktiv plats för att både starta, driva samt utveckla företag i cleantechbranschen liksom att testa nya sätt att stimulera innovationer och kreativitet.

Hållbar konsumtion och livsstil



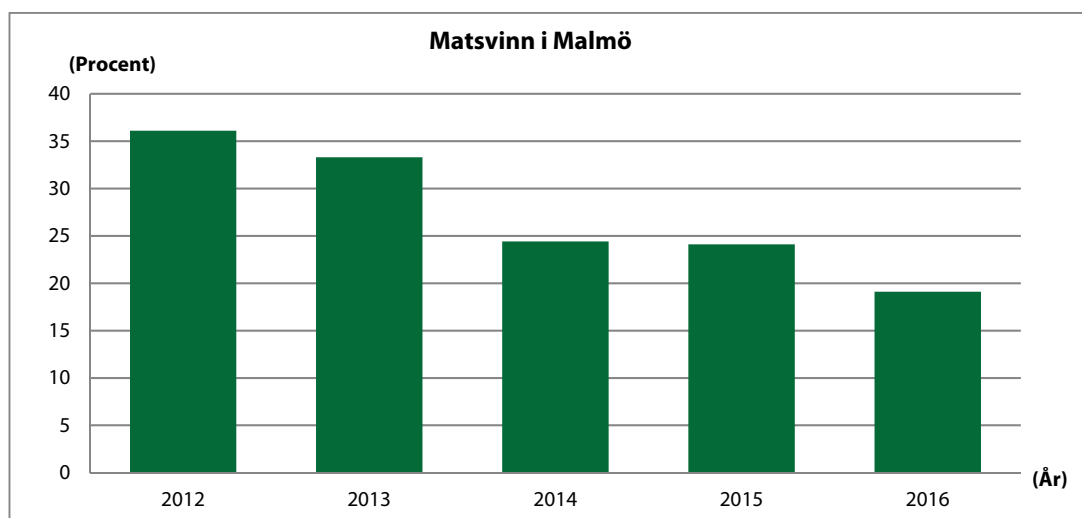
Det ska vara enkelt för Malmöborna att göra hållbara och giftfria val. Konsumtion och produktion ska vara resurssnåla, smartare och mer inriktad på kvalitet.



Målet ser delvis ut att kunna uppnås då de miljöcertifierade företagen blir fler i Malmö, möjligheterna att sortera ut matavfall ökar, matsvinnet minskar och fler människor går och cyklar i Malmö. Det behövs dock information inom fler områden som dels visar om det är enkelt att göra hållbara och giftfria val dels om konsumtion och produktion blir resurssnåla, smartare och mer kvalitetsinriktad. Delområdets totala trend bedöms som positiv då den övervägande delen av nyckeltalen såsom miljöcertifierade verksamheter, miljödiplomerade skolor, matavfall, matsvinn och färd sätt visar på positiva trender.

Antalet miljöcertifierade företag i Malmö har ökat kontinuerligt sedan år 1993 och är nu nästan 340 stycken. Andelen skolor och förskolor som har certifieringen Grön Flagg har dock minskat sedan år 2015 och uppgår år 2017 till drygt 15 procent i Malmö. Försäljningen av ekologisk mjölk i Malmö var under år 2016 den högsta sedan år 1997 och uppgick till 5,4 miljoner liter. Andelen ekologisk mjölk var det senaste året drygt 21,6 procent av total mängd såld mjölk från Skånemejerier jämfört med 21,2 procent året innan.

Införandet av obligatorisk insamling av matavfall har fortsatt i olika delar av Malmö och andelen insamlat matavfall uppgick till 42 procent av allt matavfall år 2016. Matsvinnet eller den andel mat som slängs i onödan har enligt fem års analyser minskat i Malmö men uppgår ändå år 2016 till nästan 19 procent av rest- och matavfallet.



Figur 20. Andel mat som slängs i onödan i Malmö. Matsvinn är den mat som slängs antingen i matavfallet eller i restavfallet men som kunde ätits upp om det tagits omhand på rätt sätt. Datakälla: VA SYD.

När det gäller total körsträcka för Malmös bilister har den under år 2016 ökat något till 480 mil per person vilket dock är 100 mil kortare än vid toppnoteringen år 2008 men något längre än den gjorde vid mätseriens början år 1999. Bilinnehavet i Malmö har varierat alltsedan år 1974 men uppvisar totalt sett en ökning jämfört med utgångsåret då det fanns knappt 310 bilar per 1000 invånare medan det år 2016 fanns drygt 360. Miljöbilsinnehavet har ökat de senaste sju åren i Malmö och uppgår år 2016 till 4 procent av det totala bilinnehavet i Malmö enligt den nya miljöbilsdefinitionen.

Andelen bilresor till arbete eller skola har minskat från 43 procent år 2003 till 31 procent år 2013 enligt Malmö stads resvaneundersökning som görs vart femte år. Däremot ökade andelen kollektivtrafikresor till samma mål och under samma period från 12 procent till 21 procent.

Cykeltrafikutvecklingen har i centrala Malmö ökat i princip varje år sedan år 2003 och hade år 2016 ökat med 65 procent medan befolkningen under samma period ökat med knappt 23 procent.

Olika samarbeten pågår mellan Malmö stad och privat samt ideell sektor kring hållbar konsumtion av både varor och tjänster. Malmö stad startade under året upp en fritidsbank som fungerar som ett bibliotek, fast med sport- och fritidsprylar, där alla får låna, allt är gratis och med fokus på miljö. All utrustning är återvunnen eftersom personer skänker utrustning som man inte längre behöver. Fritidsbanken invigdes i oktober 2017 och insamlingen av material fortsätter.

Under år 2017 har MKB Fastighets AB genom ett pilotprojekt i en tvättstuga i Nydala provat och utvärderat en ny tvättekniik. Tillsammans med leverantören har metoden vidareutvecklats och tekniken kommer att införas i fler tvättstugor under kommande år. Varken tvättmedel eller sköljmedel behövs och det avjoniserade vattnet håller bara en temperatur av tretton grader.

Endast en liten del av den textil som skulle kunna återvinnas går till materialåtervinning idag trots att miljövinsten är stor jämfört med förbränning. Malmö stad deltar tillsammans med bland annat Sysav och IVL i ett projekt för automatiserad sortering av textil för materialåtervinning. Under året genomfördes kampanjer och kommunikationsinsatser och textil samlades in till projektet på återvinningscentralerna i Bunkeflo och Norra hamnen samt på allmänna platser och företag i Malmö. Totalt sett samlades ungefär 200 ton textilier och skor in under år 2017 vilket var mer än förväntat. De insamlade kläderna sorteras och det som är för dåligt för återbruk går till textilprojektet och utprovandet av ny teknik för sortering av textilier.

Återanvändning av möbler, böcker, hjälpmedel och annan kontorsutrustning underlättas inom Malmö stad genom förmedlingstjänsten Malvin. Besparingen som uppstår då saker inte behöver köpas in uppgick år 2015 till 3,2 miljoner kronor och år 2016 till 2,7 miljoner kronor. Återanvändningsgraden minskar då preliminära siffror för år 2017 visar på en besparing på endast ungefär 0,7 miljoner kronor. Detta kan bland annat bero på att vissa delar av den kommunala organisationen numera har ett eget lager av möbler som förmedlas inom de egna förvaltningarna vars besparingsresultat inte är känt.

Vilka insatser behövs?

Handlingskompetenta medborgare är en förutsättning för att hantera de utmaningar Malmö står inför och fullt ut kunna genomföra och nå FN:s globala hållbarhetsmål. Malmöborna måste förstå konsekvenserna av sina val, men också känna att de är delaktiga i beslut och att de har både möjlighet och vilja att påverka samhällsutvecklingen. Vad människor lär sig och hur de väljer att handla är avgörande för en hållbar utveckling. Sambanden mellan lokal handlingskraft och global utveckling är också viktigt att se. Utbildning och kommunikation såväl inom den kommunala organisationen som i samhället i övrigt är en av nycklarna till framgång i arbetet med det hållbara samhällsbyggandet. Att samverka med en stor bredd av aktörer och att skapa mötesplatser i Malmö är en annan av nycklarna på lokal nivå. Formaliserade samarbeten mellan kommun och akademi är också av stor vikt.

Det är också viktigt att Malmö stad tar ett ansvar för att skapa strukturer som underlättar för medborgarna – det ska vara lätt att göra rätt. Genom att vara ett föredöme och aktivt stödja aktiviteter som främjar hållbar konsumtion kan kommunen hjälpa till att lyfta fram de hållbara alternativen när det gäller både varor och tjänster. Fler aktörer, inom offentlig, privat och ideell sektor, behöver engagera sig och inleda samarbeten för att tillsammans utveckla forum för byten, utlåning och återanvändning så Malmöborna lättare kan göra hållbara och klimatsmarta val i vardagen och därigenom göra sitt beteende mer hållbart. Nya affärsmodeller med fokus på tjänster, såsom reparationer eller utlåning, istället för varor måste på olika sätt stöttas för att öka möjligheterna för en mer hållbar konsumtion.

Inom den kommunala organisationen är förmedlingstjänsten Malvin, som underlättar återanvändning av möbler och annan utrustning, ett viktigt exempel. Malvin behöver en långsiktig finansiering och en utvecklad verksamhet för att kunna bli en permanent verksamhet inom Malmö stad. Det krävs ett kunskapslyft hos de kommunala verksamheterna och en bättre samordning inom organisationen för att öka användningen av tjänsten och därigenom besparingen av både materiella och ekonomiska resurser. Det är därför viktigt att den kommunala organisationen utarbetar modeller för att driva denna typ av verksamheter vilka ger positiva effekter för Malmöborna, inom alla tre hållbarhetsaspekterna. Kommunala och privata medel sparas, miljöpåverkan minskas och arbetstillfällen skapas genom till exempel en förmedlingstjänst såsom Malvin eller en utlåningstjänst som fritidsbanken.

Det behövs stora beteendeförändringar på transportområdet för att minska trafikens påverkan på Malmöbornas livsmiljö avseende framför allt luft, buller och ytanspråk. Kollektivtrafikens kapacitet måste ytterligare ökas samtidigt som fler kvalitetshöjande insatser måste göras för både fotgängare och cyklister i Malmö så de miljövänliga transportmedlen blir både mer attraktiva men även mer lättillgängliga i staden. Malmö stads arbete med att skapa beteendeförändringar när det gäller människors resvanor är viktigt att driva vidare så att den stora omställning som krävs på transportområdet för att åstadkomma ett hållbart resande, kan ske. Kommunikation och dialog behövs med både de som bor och de som verkar i Malmö så förändringar kan ske när det gäller både lokala och regionala resenärers vanor.